

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

**F. Baptiste Mantuani Carmelite Theologiaureum contra
impudice scribentes opusculum familiariter explicatum**

...

Paris, 1502

Contra impudice scribentes

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-5441

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. III

Fratriſ baptiſtæ Mantuani Carmelitę theologi
contra poetas impudice loquentes carmen.

Vnt quibus eloquiū datur aurea vena poetæ,

Sed cadit in ſordes, inficiturq; luto.

Nam cypricę curas & olentiã gaudiã ponunt;

Claraq; tam foedo mergitur vnda lacu.

Hoc decus hoc antiſis carmen cęleſtibus aptum

Rebus immundis degenerare nephas.

Dona dei carmen nitidum, facundiã præſtans,

Mittitur ex aſtris a ſuperisq; datur.

Eſt tuba Romanę fidei legumq; poeſis,

Quę canat heroo ſacra deumq; pede.

Vnt quibus eloquiū &c. Sunt inquit quibꝰ natura diuinitę venã
in carmina dederit: quicq; egregiã laudẽ cõſequerentur: ſi ma
teriam dignam poeta aſſumerent eãq; nõ laſciuus verbis inficerent.

Dat ergo ſtati in principio egregiã doctrinã benignitate ſoliꝰ nature
nemine bonũ eẽ: nemineq; laudatũ. Nã multi licet bñ dicẽdi venã a
natura ſuſceperint / q̃a tamẽ eã ad lubrica laſciuiaq; cõuertũt nihil ve
re laudis merẽtur. Vtũ aut aptiſſima trãſlatione. Nã facilis illa vber
tas dicẽdi venã vocatur / eo q̃ ſuapte natura verba per eã veniãt neq;

extorqueãtur. Nã in oĩbus q̃ profluũt venã dicimus. Aurea aut vena
in metallis precioliſſima eſt. Vnde quicquid bellũ & pulchrũ precio
ſumq; eſt aureũ vocatur vt aurea venus. aurea coniunx. ſic igĩt aurea
vena. i. ppulchra & p̃q̃ elegãt vena dicẽdi. Neq; a natura abhorret lo
cutio. Nã reuera in metallis vena eſt. Quin et ipſa metalla terrarũ ve
nẽ dicũt. Vñ in geor. de italia. Hec eadẽ argẽti riuos erĩſq; metalla.

Oſtẽdit venis atq; auro plurima fluxit preſtat aut docte in metaphora
nã ſicut mũdius purgatiuſq; nihil eſt q̃ aurea vena: vt qua aurum pur
gatũ fornacibus effluit: ita obſceniꝰ atq; fetidiꝰ nihil eſt luto. Gravi ra
ter ergo peccant & inſcite agunt qui aureã ingeniĩ venã ſordibus
obruũt. Bene dicit datur quia que nobis gratis aut dei aut naturę be Dari.

F. Baptiste Mantuani.

Ordo

Cypria
Venus

Veneres
res

paphum

nignitate cōferūtur dari dicunt: vnde Teren. in prologo andriæ. Id sibi negoci credidit solū dari: populo vt placerēt quas fecissz fabulas Et thraso in eunucho eius dē. Est istuc mihi datum profecto. vt grata sint que facio oia. Ordo est facillimus qualis in hoc carminis genere esse debet. tamē vt vel pueruli eum ad manū hebeant faciant talem. Sūt poete quib⁹ datur vel a fatis vel a natura aurea vena eloquii. i. optim⁹ stilius dicendi: sed ea aurea vena cadit in sordes. i. in sordidā materiā & inficiť. i. obruitur & cōtaminat luto. i. sordibus argumēti qđ assumunt. probat. Nā ponūt. i. describūt & componūt curas. i. amores & cupidines cyprie sup. deæ. i. veneris que in cypro potissimū colitur. & gaudia olentia. i. vina & comestationes que olent nidore. Et clara vnda. i. purior ille fōs poetic⁹ mergitur tam foedo lacu. i. tā sordidis rebus qđ scribūt obruitur lumē illud æthereū igeniū. Nephias autē est degenerare. i. ad ignobilē vtilitatē protrahere in rebus imūdis hoc dec⁹ & hoc carmē qđ benignitas nature cōtulit aptū. i. quadrās & cōueniēs & cōiūctū celestib⁹ ais. (Quia vt Iuue. dicit. Sēsum a celesti demissum traxim⁹ arce nitidū carmē & p̄stās faciūdia (qđ duo sūt) dona dei. mittitur ex astris benignitate astroꝝ & toti⁹ naturalis cōgeriei. & a superis. i. a deo abs quo oē bonū qqz nature habenas tēperat poēsis. i. ipa ars poetica ē tuba. i. p̄coniū legū & fidei Romane. i. xp̄iane cui⁹ Romanus pōtifex in terris caput & p̄ses habet. Quæ tuba canat. i. canere debeat heroo pede. i. heroicis carmib⁹ sacra & deū. i. sacra dei vel sacra. i. res quas sacras & etiā deū ipm. vt more poetarū principē sacrarū rerū subiūgat. Cyprie curas. Affectare dicit cyprie poti⁹ qđ veneris. Nā ven⁹ celestis est honestiqz cōcubit⁹ cestū gerēs Vñ ē Natis ven⁹ alma creādis. hic & Lucreti⁹ eā oim. p̄ductricē pōit dicēs Aeneadū genitrix hoim diuūqz voluptas Alma ven⁹ &c. Et a Virg. vocat diua creatrix. & vt opinat Ser. ipsa quoqz est mater deū. De vere ergo hōesta possūt hēri carmia. Sed tres sunt veneres: quarum qđ cypria dicit ex genitalib⁹ celi & spuma maris p̄genita & in cōcha cypro aduecta dicit. vbi reuera mira libidis vis regnavit. ven⁹ qđ sūmo pere culta ē. Vñ Hora. Sic te diua potēs cypri &c. & Virg. dicit eā i cypro habere suas. i. proprias sedes. Vñ ē illud i prio ænei. Ipsa paphum sublimis abit sedesqz reuisit Leta suas: vbi tēplū illi cētūqz sabæo ture calent are fertisqz recētib⁹ halāt. paphū ei vrbs i cypro est qđ Cicero ad sextiliū sic docet. Oēs tibi cōmēdo cyrios sed magis paphios hz ergo i cypro suas sedes. Nā illuc primū vt dixi ex mari appullā dicūt Vñ Tibull⁹ & faueas cōcha cypria vecta tua. hic & κωρπιβαπειαυ dixit theocrit⁹. & cyprogeia et appellāt & cypria. Libido autē & lasciu

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. III

more sei⁹ gētis illā sibi asciuerūt. Nā virgines cypriæ nō añ nubebāt q̄
 apd̄ portū aduenas excipiētes cōcubitib⁹ dotes lucrarēt. Scriptū autē Virgines cy
priæ
 est i ea historia quā prisci sacrā appellāt Venerē artē meretriceā iuēisse
 auctoreq; mulierib⁹ i cypro fuisse: vt vulgato corpe quæstū facerēt ne
 sola ipudica & virorū appetēs viderēt. Lactāti⁹ etiā autor est eā mere
 triceā artē istituisse Herodot⁹ autē ait ātiq; illa oim tēploꝝ veneris fuisse
 duo primū Aſcalone vrbe aſſyriæ secundū i cypro vbi lege cautū fuit
 oēs mulieres semel saltē i vita in honorē veneris eo in tēplo cū alieno
 viro cōcuberēt. q̄ ergo tāta i cypro luxuries ēvt secundū Vir. cētū aris
 assidue illic colat vbi & paphū oppidū & idali⁹ mōs & amath⁹ & sexcē
 ta alia loca veneri sacra sūt vsq; adeo vt cypria & cyprogenia ide dicat
 bñ diligēs poeta elegit nomē rei cōueniēs dicēs et cypriæ curas. Bñ
 autē dicit curas Nā ven⁹ curas iucit vt & achidalia scdm Ser. dīa Xoo Cura
Achidalia
 eni cura ē Virg. mltis locis p amore curā posuit vt i principio. iiii. æne:
 at regia graui iādudū saucia cura & i. vi. Curæ nō ipa imorte reliquūt
 et horari⁹ i poetica. Musa dedit fidib⁹ diuos puerosq; deorū & pugilē
 victorē & equū certaie primū Ht iuuenū curas & libera via referre. Do
let ergo poetæ q; relictis deis & pueris deorū oēs nūc iuuenū curas et
olēcia gaudia hoc ē via canāt dicūt autez scdm Ser. cure q; cor vrant
vñ ænei. iiii. Vuln⁹ alit venis & cæco carpiſ igni. dona dei carmē niti
dū. appositio ē. dicit niti dū carmē q̄a sordidū & lasciuū ab hoie nascit
dicit p̄stās faciūdia q̄. i. p sapiētia dirigit. Nā vt dicit Hora. Scribēdi re
ctesape ē & p̄icipiū & fōs rē tibi socrtice poterūt oñdere charte &c.
 Vt autē docet Cice. p̄nicioſa est eloq̄ntia vbi desit sapia: sed nihil p̄ni-
 ciosū a supis dat, poesis ē tota cōpō poetæ. poema quo dūis op⁹. po
etice ipa ars q̄ & poesis dicit. Canat. i. caner. debeat. quō Valleñ. op
tatiua verba posita sepe docet. vt faceres. i. facere deberes. fecisses. i.
fecisse debuisses & sic de aliis. Heroo pede. i. quo heroū gesta canūt.
 heroes at sūt ex deo & hoie nati: vel q; i corpe mortali eternitatē meru-
 erūt quorū gesta hexametris scribūt versib⁹ q; si sublimes sint diuinaſ
 q; & hūanas p̄sonas loquētes introducāt heroici vocāt. Quibus ho-
 mer⁹ in iliade & odyſſea. Virg. in æneide. Stachius i thebaide vsi sūt

Carmina quę sanctos deus ipse parauit ad vsus

Impia mortiferi carminis arma facis.

Quid maculas turpi diuina libidine dona?

Quid teris immundo munera tanta pede?

F. Baptiste Mantuan.

Non ita Hieremias docuit, non Thracus orpheus
Non ita Iessei regia musa senis.

Sancta prophanari scelus est deabile multo

Verbere; supplicio culpa pianda graui.

Vita decet sacros & pagina casta poetas;

Castus enim vatum spiritus atq; sacer.

Si proba vita tibi, lasciuacq; pagina multos

Efficis incestos; intueremq; trahis.

Notant id adolefcentie
Propos, et a fran
dolo quicquid, neni
innocentis pedicant,
Coracimur enim
morsu bā nos colloca
parua p' auly ait
Mian
Deuin
iminy

Verba mouent animos, oris lasciuia pectus

Pulsat, & in venas semina mortis agit.

Carmina q̄ factos. Clariora sūt q̄ vt ordinē colligā prgit quo coepit
Docetq; verecūdiā maxime decere carmia. De^o inquit parauit caria
ad factos vsus. hoc est ad laudes diuinas & ad virtute excitādam Est
aut vt docet plinius ipe Apollo autor & iuētor heroici carminis. Nā
oracula phœbi & carmia Sybillina heroico pede cōstabāt. Vñ Hora
ti^o Sic honor & nomen diuinis vatib^o atq; carminib^o venit. post hos
ifignis Homer^o thyrteusq; mares aios in martia bella Versib^o exacuit
dicte per carmia sortes Et vite mōstrata via est: & gratia regū. pieris
tētata modis ludusq; reperit^o. Et lōgoz operū finis: ne forte pudori:
Sit tibi musa lire solers & cātor Apollo De^o ergo parauit ad sanctos
vl^o carmia q̄ tu facis ipia arma. i. istrumēta mortiferi carmis. p qd. si lu
xuriā & libidinē quod ē mortale vitiū ferimur. Arma sūt cuiuslibet ar
tificis istrumēta. vt agricolae arma sūt aratrū sarcula matre bidētes. Su
toris forme & scalpra. tōsoris peluis & nouacula. Militis gladi^o & scutū
Immūdo pede respicit ad carmē qd pedib^o cōstat sicut ergo pedib^o
rez quā vilē & foedā iudicam^o cōculcam^o ita i mūdo pede teris tanta
hoc ē diuina munera q̄ sic luto iuoluis hoc ē lasciuia canēdo abuteris i
geniivirib^o Hieremias notior ē q̄ vt plura de eo dicā est eni is hieremi
as. cui^o libri extāt i biblia nra q̄ carmie p̄tra cōscripsit vñ ipe poeta n̄
i apologetico cōtra eos q̄ carmia dānāt Dicite hieremias fact^o At ipe
nūeris threnos scripsit quo gñe poematis prim^o Simonides apd gre
cos vsus dicit & c. Orphe^o Thraci^o a virgilio quoq; dicit. Fuit eni ex

Arma

Hieremias

Orpheus

Thracia vn^o ex antiquissimis poetis q^{ue} ex doctrinis egyptiorū plura
 sumpsit q^{ue} cū iudaica scriptura conueniunt. Virtutem & ciuiles mores
 docuit. Vnde Horati^o i arte poetica. Siluestres hoies sacer i terpresq^{ue}
 deoz. Cedib^{us} & victu fœdo deterruit orphe^{us}. Dict^o ob hoc lenire ty
 gres rapidosq^{ue} leones. nō igit^{ur} Orphe^{us} q^{ui} honeste vite p^{re}cepta & deoz
 laudes carie collegit: ita docuit vt scz canas tā turpia tāq^{ue} impudica. Nō
 etiā regia i m^ula iessei senis. i. Dauid p^{ro}pheta diuin^o q^{ui} ex iesses radice
 natus ē. Iessei aut^{em} a noiatiuo iesse^{us} q^{ui} a iesse format vt a crete crete^{us}. Sc̄ta
 p^{ro}phanari & c. Facit syllogismū qui fit vt docet Serui^{us} ex p^{ro}positiōe af
 sumptiōe & cōclusiōe. propositio: quā maiorē vocāt est. Quecūq^{ue}
 sc̄ta & sacra sūt nephas est p^{ro}phanari. Assumit siue subsumit i minore
 sic. Spiritus vatum est sc̄t^{us} & sacer. Concludit ergo spiritum vatū ne
 phas ē p^{ro}phanari. Et iterū. Quecūq^{ue} sc̄ta & sacra sūt nephas ē p^{ro}pha
 nari. Carmina sūt sancta & sacra. ergo ea nephas est p^{ro}phanari. Maior
 nota est. q^{uia} illud sc̄tū ē quod pollui nō licet. Minor patet q^{uia} spūs va
 tū diuinus est. dictū eni est donā dei carmē & c. Et Ouidi^{us} Est deus i
 nobis agitāte calescim^{us} illo & c. p^{ro}phanari est fieri p^{ro}phanū. p^{ro}pha
 num autē dicit^{ur} quod p^{ro}cul debet eē aphano & a templo deoz vt pote
 q^{ui} execrabile ipiūq^{ue} est & cui iter dictū est priorū cōciliis. Scel^{us} debile
 hic poti^{us} necessitudinē q^{uam} possibilitatē affert. Vñ nō dices scel^{us} debile
 quod possit deleri vel quod aptū est vt deleat^{ur} vel quod facile ē dele
 tu sed quod debeat deleri multo verberē nedū verbis. Efficis incestos
 .i. nō castos ab eo eni quod ē cast^{us} fit incest^{us}. a. um. et verbū incesto quod
 est cōtamino & polluo. vt. vi. enei. Totāq^{ue} incestat funere classem pos
 set etiā dici a cesto veneris cingulo quo legitime nubentes cingūt. Vñ
 ecōtrario incesti dicūtur cōcubit^{us} nō qui p^{ro}pter legē. s^{ed} q^{ui} cōtra legē sūt
 vt cū cōsanguineis aut vestalibus quas vulgo moniales vocāt. In vene
 rem. i. in luxuriā & libidinē. Docet ergo nō satis esse vitā poetarū esse
 castam. imo oportet vt verba etiā casta sit. Vñ videt^{ur} i probare illud
 Catullianū. Castū eē decet piū poetā Ip^{se} m^{us}: versiculos nihil necesse est
 Qui tū deniq^{ue} habēt salē & leporē si sūt molliculi ac parū pudici. pro
 batq^{ue} nō satis eē q^{ui} Adrian^{us} ipator de Voconio poeta sic p^{ro}fite^{us} lasci
 u^{us} versu mēte pudic^{us} eras et quod Oui. de se dicēdo. Crede mihi mo
 res distāt a carmie nostrovita verecūda ē musa iocosa mihi & Martia
 lasciuia ē nobis pagina: vita p^{ro}ba ē. ex quo verbo videt^{ur} poeta subsumere
 Si p^{ro}ba vita tua ē lasciuiaq^{ue} pagina multos efficis incestos i venerēq^{ue} tra
 his. Si igit^{ur} forte tute q^{ui} lasciuia scribis cast^{us} es: lectorē tū i fraudē illicis
 Qui verba mouēt aios. oris lasciuia pe^{cc}at^{us} pulsat: & i venas seia mor
 tis agit: Vñ Iuuenalis. Quod eni nō excitat inguē Vox blāda: & c.

syllogism^{us}p^{ro}phanor

Delebile

Incestus

Incesto

poetarum
castitas

F. Baptiste Mantuani

Improb⁹ has sordes in carmina seminat orcus,

Cui studium mentes comaculare p^otas.

Non secus ac vitreum si quis vult ledere fontem

proiicit in dulces putre cadauer aquas.

Hoc animaduertas qui cuiq³ poem^a condis

Est opus, a stygio fer procul amne pedem.

pelle pharetrati cum matre cupidinis arcum,

Atq³ dioneo subtrahe colla iugo.

Mater adulterii venus est stupriq³ repertrix

Atq³ lupanari fornicibusq³ fauet.

Castra dei genitrix, castus regnator olympi,

Mens capit ambrosias non nisi casta dapes.

Lex venerem festis vetat exercere diebus,

Sacra ministrorum corpora casta volunt,

perides casta, castę libethrides vnda,

Tota pudicitiam vera poesis amat.

Orcus

Improb⁹ has sor. &c. Orc⁹ cognomē ē fluuii ifernalis: dicti eo q^o op^o koo dicit iuramētū estygia ei palude dii cui⁹ iurare timēt & fallere nūmē oris: & fm Home. i peneū flumē thessalie manat nec ab eo recipi⁹ s³ supnatās breui spacio portatū abdicat. vñ qa e mōtib⁹ sulphureis & pignib⁹ nascit: ab iferis oriri dī. Verū latini suā etymologiā secuti orcū q^osi vrgū ab vrgēdo deducūt & p deo ifernali accipiūt: vñ hic pro spū maligno capif q^osaluti hūane iuidēs mittit has sordes in carnia.

Vitreus
fons

Nō sec⁹ ac vitreū &c. Vitreū fontē duplici de cā dixit & ppter colorē estei aqua nō turbida vitrei coloris. & ppter lymphiditatē: qa vt vitrū ita aqua mūda pellucet. Dulces aquas. quales vt plurimū in fontib⁹ vel dulces. i. cōueniētes & amabiles. Sicut dulce satis humor: depl⁹sis

Fons
Cadauer

arbut⁹ hedis lenta salix foeto pecori. Fōs dicit q^o aquā fundat. Cada

uer dicit a cadēdo. vñ & caduci dicit. Multe autē sūt apud ignaros ri-
dicule etymologie. q̄b⁹ etiā docti illi sunt: vt Testamentū testatio
mētis. Auar⁹ auidus eris. parc⁹ par arce. cadauer. caro data vermib⁹
& multa alia. Hoc ai aduertat. Ordo est. opus ē vt tu q̄cūq; cōdis car-
mina ai aduertat. i. aīo cōplectaris & cōsideres. hoc videlicet q̄ orco
seminat sordes in carnia. q̄q; poemata inficiūt. lasciuis carminibus
sicut fons pur⁹ cadauere. Fer pedē tuū pcul a stygio. i. ifernali amne.
Hoc ē p̄spice ne orco duce in sordes irruas. pelle pharetrati: **Cupido**
filius veneris amoris de⁹ in altera manu sagittā ignitam in altera flā
mā hz. vñ quia pharetrā que sagittarū theca est portat. pharetrat⁹ di
citur. Vñ Ouid. Abeas pharetrate cupido. pelle arcū cupidinis pha-
retrati cū matre. i. cū venere. Hoc est tolle cōcupiscētiā veneris & etiā
rem ipsam. Et subtrahe colla tua Dioneo. i. venereo iugo. Dioneū in
quit Ser. ad illud in bucolicis. Ecce dionei processit cesaris astrū/lon
ge petitū est epithetū a dione matre veneris. quod quidez verū. si ad
Cesarem vt apud virgiliū referatur. Quia Iulius cesar per longā ppa
gationē ab Iulo originē duxit. Iulus ab ænea. Aeneas ab venere. Ve-
nus a dione. proprie hic ergo Dioneo iugo dixit: Quia ven⁹ diones
est filia. subtrahe colla iugo/notū est & cōmodatitiū hemistichii. p-
pertius. Dū licet iniusto subtrahe colla iugo. Mater adulterii & c. pro
batū est in illo verbo Cypria. quomodo adulterii & stupri inuētrix sit
adulteriū fit cū muliere/ & alteri⁹ cōiuge. Stuprū cū virgine vel vidua
vel quacūq; persona violenter. Lupanar dicitur. prostibulū. domus
meretricū. q̄ etiā lupe vocantur a foeda rapacitate. Lupanar ergo est
vbi lupæ. i. meretrices sunt. prostibulū vbi prostituūtur meretrices.
Fornices sunt arcus edificiorū quales in teatro/ in quib⁹ p̄stabāt to
gate. i. famose mulieres. vñ tractū est vt fornices ēt lupanaria signifi
cent: Cū oēs arcus & in pontibus & in arcub⁹ triūphalibus & in mœ
nibus & in muris fornices hēant. Hinc ēt fornicari & fornicatio de-
ducunt. Casta dei genitrix. Docuit nō auscultandū veneri que impu
dica est: & mores impudicos instituit. nūc docet pudiciā amādā eē
iis qui musas amant. Quia sicut deus regnator olympi castus & ipol
lutus. imo castitas & pud: citia mera ē: sic & genitrix dei ppetua virgo
maria casta ē. Quasi dicat: Spūs sanct⁹ nūq; obūbrasset virgini marie
neq; de spiritu sancto saluatorē nostrū cōcepisset: nisi castissima fuis-
set. Itaq; q̄ castū musarū spiritū appetūt fontēq; sitiunt: necessum est
vt & ipsi casti sint: casteq; loquāt. Quia mens nō capit ambrosias da
pes. i. deorū nō vescit epulis nisi casta. Regnator olympi. i. cœli dicit
tur de⁹ a loue q̄ olympū niualē/ vt dicit homer⁹ respiciēs ad cretēsem

Ordo

Cupido
pharetrat⁹

Dione

Adulterium

Stuprum
Lupanarprostibulū
Fornices

Olympus

Ambrosia

habitauit/Quia eni i illo iuppiter/qui sumus deorum interpretat resedit
homer⁹ & post eum p̄ multi alii poete olympū p̄ celo ponūt pleni⁹ hec
i parthenice mariana deduxim⁹. Ambrosias dapes. Ambrosia apud
medicos herba est de qua Dioscorides Ambrosia quā multi rotim aut
artimisiā vocāt. frutex est multas virgas habēs longas palmis trib⁹/
& folio initio simillima rute. Virge sunt plene seie: vt sint quasi acini
odorē vini habētes. nascitur i capodocia: que circa se habuerit āplecti
tur. Fingunt aut poete ambrosiā esse cibū deorum suauissimū. vt nectar
potū ipforū. plato aut ponit ambrosiā pro cognitione rerū celestium.
Nectar vero pro gaudio qd̄ inde percipim⁹. Nō igit capit mēs ābrossi
as nisi casta. Quod diu⁹ Maro idicat etiā in. ii. ænei. vbi Aenei. celestia

Dapes
Festorum ca
sta obserua
tio

cōtemplari nō potuit presente venere qua remota illico p̄spexit Dapes
autiq̄t valla volūt esse aut deorum aut n̄as i sacrificiis deorum. Lex vene
rē festis &c. Multa apud Romanos aliosq̄ veteris deorum cultura erāt
festa i qb⁹ nō licuit habere rē etiā cū cōiuge. vnde Iuue. Ille petit veniā
quoties nō abstinere vxor. Cōcubitu sacris obseruādisq̄ dieb⁹. Maxie
i festis isidis castitati mos gerūd⁹ fuit. vnde properci⁹ i eā irat⁹. Que
dea tā cupidos toties diuisit amātes. Quecūq̄ illa fuit sēp amara fuit
In ābaruali etiā festo dū vitulationē p̄ frugib⁹ faciebāt castierāt. Vñ
in buco. Dū faciā vitula p̄ frugib⁹ ip̄uenito. Sacra etiā. i. res sacre vo
lūt casta corpa mistorū. quales sacerdotes sūt quos castos esse oportet.
qñqdē apud hebreos male perit q̄ pridie q̄ sacrā arcā tāgeret cō

pierides.

iugē cognouerat. pierides caste &c. pierides muse dicūt vt alio loco
ostēdim⁹. Fabulosū aut cēset Ser. q̄ Oui. eas i picas cōuerfas dicit i. v.
de trāformatis. Virgines aut & caste sūt musæ Vñ virg. Vates pios &
castos in elisio gaudere dicit in. vi. enei. Quiq̄ pii vates & phœbo di
gna locuti. Quiq̄ sacerdotes casti dū vita manebat: Idē sibyllas virgi
nes iterpellat. Oui. dicit vates nō eē sub cupidis iure. vt i principio ele
giarū ad cupidinē Quis tibi seue puer dedit hoc in carmia iuris. pie
ridū vates nō tua turba sum⁹ Caste libethrides vnde. Libethrides di

Vatum ca
stitas

ce sunt musæ scdm Ser. a libethro fōte vbi coluntur de qua restrabo
lib. ix. Helicon igitur nō procul a parnaso distans illi æmulus ē et alti
tudine & circuitu: vterq̄ em̄ niuib⁹ pulsa & rupes amborum faxea ē.
Nō multa vero illos regio circūscribit. Hoc aut in loco est cōsecrata
mussi & ædes oisq̄ caballin⁹ & libethridū spelūca nymphaū. Qua ex
re suspicari i eos q̄ & helicōa & pieriā & libethrū & pimpliā eisdē mu
sis cōsecrauerūt thraces extitisse pieres aut vo cabatur qb⁹ extictis
loca hec macedōes nūc possidēt. hec ille. hic aut vnde dicūt libethri
des sumpto patronymico a loco sicut musæ heliconides vocantur

Libethri
des
helicon

Est helicon virgo, virgo peneia daphne;

Castalidasq; aiunt virgine matrefatas.

Ite procul veneris vates heliconis ab amne:

Virgineus vestro leditur ore liquor.

Non hederæ, vobis phœbi non convenit arbor:

Non amat incestas casta corona comas.

Taxus olens; eruca salax; grauis herba cicuta:

Sordidulos vates talia ferta decent.

Salmacis est vobis helicon: date vota priapo:

Hellepontiacis ponite thurafocis.

Sit liquor asphalti vobis pro phocidis vnda:

Stringit vbi infames sulphuris ardor aquas.

Est helicon virgo. Multis argumētis demōstrat castitatē decetepoe
 tas Sane vt docet Noni⁹ Marcel. omne castū incorruptū sub virginis
 vocabulo veteres appellauere. Cice. ioratore. philosophia casta vere
 cūdia incorrupta virgo hec il. virgi. autē virginē a viridiori etate vsur
 pauit etiā pro ea q̄ iā mater esset vt de pasiphæ i buc. Ah virgo ifcelix
 & c. Helicō vt Solin⁹ & plini⁹ in quarto refert mons est boetiae iuxta
 thebas. Atq; vt Strabo in nono meminit phocidi vicin⁹ est & nō pcul
 a parnafo. vt pote Circiter q̄ndecim passuū milia. emul⁹ ē parnafo &
 altitudine & circuitu: Est autē apollini sacer & musis. vnde & musæ
 heliconides & heliconiades appellantur. persi⁹ heliconidasq; palli
 dāq; pirenem. Lucreti⁹ Adde heliconiadū comites quorū vnus ho
 merus: qa aut a musis que castesūt colit. illicq; vaticinia hauriūt vt
 apud Virgiliū. pādite nūc heliconadeæ cātusq; mouete. ideopoeta
 dicit Est helicon virgo. i. castus & incorruptus. Quid i prio de trāfor
 matis. Virgineūq; heliconapetit. Quando ergo dicit. Est helicon
 virgo hyperbole ist. q. d. incorruptissimus. sicut apud Terentiū pro
 sene senitū. pro sapientī sapiētīā. pro somniantē somniū. pro sceleso
 scelus repies. Virgo peneia daphne. Daphne penei fluminis filia cū
 omniū virginum que in thessalia essēt/speciosissima haberetur: adeo

Virgo

Helicon

Ep helicon virgo. id est
Helicon dicitur multis
vicinibus gferuata.

Daphne

Laurus.

Castalides

Mnemosi
ne
Musæ

*Musæ no
mina*

*Musæ
nomina*

Aiunt cur
dicat.

vt omnes sua pulchritudine caperet Apollo cū eam cōspexissent fo
ma eiusexpalluit. Quā cū neq; precibus neq; pollicitis obtinere por
tuisset vim vt inferret instituit. At illa cursu cōspectū eius effugere cu
piēs/patrē inuocauit/ vt virginitati sue auxiliū ferret quā ille auditis
precibus fauore deorū in laurū conuertit/ vt est apud Ouid. in primo
methamorp. Apollo aut quia virgine potiri non potuit arborem sibi
sacrā fecit. Atq; ex ea sibi coronam conseruit/ Qua & poetæ coronā
tur. vñ per metonymiā Daphne aliquādo p lauro ponitur. Est ergo
daphne peneia virgo. vnde ipa ad patrē. da mihi ppetua genitor cha
rissime dixit Virginitate frui dedit hoc pater añ dianæ. Ille quidē ob
sequitur/ sed te decor iste qd optas. Esse vtat votoq; tuo: tua forma
repugnat &c. Castalidasq; aiūt virgine matre satas. Castalides dicte
sūt musæ q; colāt castaliā fontem. qui a Castalio apollinis filio deno
minat. Dicit ergo satas matre virgine. quia fons a quo denominant
purus est quomō helicon a virgine vocauit: vel quia vt dicit Hesiod⁹
musæ ex Ioue & Mnemosine nate sūt. Mnemosine autē memoria est
que producendo musas nō corrūpit. imo vt dicit Quintilianus) Me
moriam excolendo sicut cetera oia augetur. Musarū aut noia & inuen
ta in siluis nostris latius explicuimus nec pauca in parthenice Maria
na diximus. Sūt em̄ decem Clio a glorie celebritate dicta: Euterpe a
suauitate concentus Thalia a floriditate. Melpomene a canēdo. Ter
psicore a delectādis choreis. Erato ab amoribus canendis aut a desi
derio. polymnia a multitudine carminū seu laudat onū Vrania a cœ
lesti concētu. Calliope a bona voce. Quarū inuenta sic maro percur
rit. Clio historias iuenit Melpomene tragedias Thalia comedias Eu
terpe tybias Terpsichore p salteriū Erato gometriā calliope litteras
Vrania astrologiā. polymnia rhetoricā. Hec ille. Verū quia theolog⁹
est poeta christianus: solumq; christū vera generatione de matre vir
ginisatum sit: consulto addidit aiunt. Quomodo Virgilius fabulo
sum dicturus admonitos facit lectores premissa huiusmodi particu
la. vt aiunt. vt phibent vt fama est vt dicunt. vt dicit. vt fert &c. vt ve
ritarem inquirat. Satas. i. progenitas a sero seu fatū. vt notū ē. Ite. p
cul. ab āne heliconis. i. a fonte qui in helicone est musis cōsecrat⁹. Vir
gineus liquor fontis. Nā poetæ dicunt sese dū canūt fonte musis sa
cro prolui. vñ persi. nec fonte labra prolui caballino dicūtq; fontem
a musis haustū canēdo explere. vnde statii. Tu modo si veteres digno
depleuimus haustu: Da fontes mihi phœbe novos ac frondes cāne
te comas &c. Virgineus igitur liquor. i. pur⁹ ille & diuin⁹ spūs tibi in
fusus ledit vestro. q turpia canitis ore. nā veneris. i. luxurie vates estis

Nō hedere &c. quoniā poetæ in tutela bacchi seu liberi patris sūt hederæ coronantur: quā in tutela phœbi lauro. hac est dēre Seruiū illūsum putāt q̄ parnaſum quē oēs bicipitē attestātur docuit diuidi i cithero nē liberi & heliconē apollinis cui⁹ sūt musæ nā graues autores docēt parnaſum in phocide esse. heliconē vero & citheronē mōtes iter se diuisos i boetia. poetas autē in bacchi tutela eē multi poetarū loci declarāt. vñ Hora. ij. carminū. Bacchū i remotis carmia rupib⁹ vidi docentē. Idē prio ep̄larū Vt male sanos ascripsit liber satyris faunifq; poetās. & luca. Nec si te pectore vatē accipiā cyrrhea velim secreta monētē. Sollicitare deū bacchūq; euertere nyſa. Quia igit in bacchi tutela sūt bñ hederæ coronant q̄ baccho sacra ē. vñ pperti⁹. Mi folia ex hederæ porrige bacchetua. Et hora. Me doctarū hederæ p̄mia frōtiū diis miscēt sup̄is. & per. Heliconidasq; pallidāq; pirenē illis ilinquo quorū imagines labūt: Hedere sequaces. Iuue. vt dign⁹ venias hederis & imagine macra. & Virg. pastores hederæ crescētē ornate poetā. Itē a te p̄cipiū tibi desinet accipe iussis carmia coepta tuis: atq; hāc sine tpa circū. intervictrices hederā tibi serpe lauros. Sane hederæ dicit nūc i asia nasci negauerat Theophrast⁹ nec i india nisi i mōte mero. harpulus vt i medis veniret frustra mltis modis laboravit. Alexāder victor ex india ob raritatē coronato exercitu rediit exēplo bacchi in cui⁹ dixi diuitiis ē. Repi mas & foemia. ē alba & nigra & vt plini⁹ docet elix Est & figēs hederæ q̄ sine admiculo stat. ob qd̄ cistos dicit. Sūt & alie spēs apud phisicos memorate. Volūt dictā ab herēdo. quocirca p̄si⁹ hederas sequaces dixit. & iō poetis in coronā dari: qm̄ laus quā cōsequūt p̄petuo ip̄is adheēt. vñ Hor. i. fmo de lucilio. Neq; ego illi detrahere aulim herētē capiti multa cū laude coronā. Verū p̄ria syllaba tale deductionē destruit. Nā hæreo p̄ria lōga p̄ferē. hederæ vero breuidicit ergo poeta nō hedere vobis phœbi nō cōuenit arbor: & ē zeugma ab inferiori. Ordo ē. O veneris vates arbor phœbi nō cōuenit vobis & hedere nō cōueniūt vobis. nā casta corona nō amat incestas comas. i. premiū castorū nō d̄z incestis dari. Arbor phœbi ē laur⁹ i quā quā daphne versa ē tātope amauit qua poete et coronant. Danē enī corone ex illis reb⁹ quarū virtutē & naturā imitati sūt. Nā fortissimisq; busq; aīs palma dat q̄ cōtra pōdus renitiē: sicut illi qb⁹ dat cōtra aduersa. Triūphales corone q̄ ip̄atorib⁹ victoriā ex cōtinuavigilātia cōsecutis nūc auree olim lauree corone dabātur. q̄ vt laur⁹ p̄ viret: nec frōdib⁹ spoliā: fulmineq; nō icit: sic ip̄ator fortis semp̄ vigilātia prospicit Optia a se spolia auferri nō sinit. Aduersis subito more fulminū adoriētib⁹ neq; p̄sternit neq; cōsternat. Ciuica corona ex gramie i eo

Hederæ

Bacch⁹ poetarū p̄ces

Quoniam sic de ea poesis dicitur

Ordo

Corone diuersæ. palma triūphalis Laureæ

Ciuica.

- Muralis.** loco collecto vbi conciuē saluauerat/dabať. Muralis corona ex mural
Navalis. pinnis dabať ei q prim' murū trāscēdebat. Navalē meruit q prim' ho
Oualis. stiū naues igressus victor egrediebať quæ rostris nauū insignita erat.
Oleagina. Oualē coronā ouāti ex myrto dabať. q arbor veneris ē q nō martius
 sed quasi veneris qdā triūph' foret. vt q nō ex iusto hoste: neq p bel
 lū rite i dictū pueniret. Oleagina coronavti solebāt q i plio nō fuerūt
 sed triūphū pcurarūt q nō hasta & egide palladis: sed olea victores,
 poetis igif & hedera semp coherēs & laur' semp virēs cōuenit. si mō
 igenio bono bacchi munere pditi sint. Aut phœbo digna locuti Nec
 a musarū castissimis cōciliis & fōtib' adborrētes. Nā lubrici & lasciu
 fordida canētes alia corōa vt iquit poeta digni sūt vñ ait Taxus olēs
Taxus &c. Tax' arbor gracilis & tristis & minime vires dura & nullū succū
 habēs Mas aut sola fert baccas noxiō ac letali fructu. In hyspania pci
 puevenenū iest Vasa etiā vinaria ex ea facta mortifera fuisse igallia cō
 ptū ē. Estq; i archadia tā pntis veneni vt si qs dormiat sub ea cibūue
 capiat moriať. Sūt q toxica venena qb' sagitte tigūť: hic dicta putāt.
 Reptū est innoxia fieri si in ipa arbore clau' ene' abdať. hęc fere apud
 pli. offenderis Virg. dicit eā i locis frigidis & aqloni expositis nasci.
 Bacch' amat colles aqlonē & frigora taxi. idē dicit taxū apib' cē no
 xiā. vñ i buco. Sic tua cyrneas fugiāt examina taxos Et i q̄to georg.
 Neu ppi' tectis taxū sere &c. Taxi eni odor apes necat Nāvt iā dictū
 est capiētes vmbra aut vscētes sub ea necari cōpertū ē. Corsica etiā
 mella amaro rē habent, ppter copiā taxi. vñ Cyrneas q latine corsicæ
Eruca dicūt/taxos apib' fugiēdas dixit. Et poeta olēte taxo coronādos di
Salax. eit poetas q toxica carmina quib' animi ificiūt: edūt. Eruca salax ab
 effectu facit eni hominē salacē. i. luxuriosum & ad coitū pronū. dicit
 eni a saliēdo qd ad armētorū coitū ptinet: Eruca aut plurimū libidi
 nē excitat. Vñ Virg. in moreto: Intybaq; & venerē reuocās eruca mo
 ratē. Digna igitur ex qua lasciuis poetis qui itidē venerē reuocāt fiat
Cicuta. corona. Grauis herba Cicute. Cicuta herba est que habet caulem fistu
 losum. vnde in illo bucolico. hac tenos fragili donabimus āte cicuta
 pro fistula ex cicuta accipitur. Cæterum hęc herbā Dia scorides Co
 mon vocat arabice dicit succera Eius frigiditas vim interimēdi pre
 cipue hominē habet. sed vino meraco & calefacto huic malo subuenit
 Quia itaq; frigidissima est. frigiditas autē pigriciē parit Nam Virg.
 frigus pigrū vocat. pigricies autē grauē facit hominē & demissi ai. di
 cit grauis herba cicute. Que quia frigidissima est nihil q; veris poetis
 magis cōtrariū. Nā dicit Ouidi' Est de' i nobis agitāte calescim' illo
 Eniuero minerva dea igenii de patrio vertice nata est. i. de puriss. mo

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. IX

æthere. vñ q̄ frigida præcordia habēt obtuso ingenio sunt. iuxta illud
 Si has ne possim nature accedere partes: Frigid' obstiterit circū præ
 cordia sãguis &c. Merito sordidis poetis dat. Vñ inquit Sordidulos
 vates talia ferta decēt. Talia ferta. i. coronæ cõserte vel ex taxo vel ex
 eruca. vel ex cicuta decēt sordidulos poetas. sordidulos per diminu
 tionē a sordido deduxit Neq; tamē hic iminutionē iportat sed metri
 necessitate coactus est hic pro primitiuo ponere quod etiam alias lice
 ret. Salmacis est vobis helicon. Salmacis fons est cariaë regionis de
 quo strabo ait libro. xiiii. Salmacis fõs nescio quã obrē calūniat' tãq̄
 emolliēs eos qui ide bibāt: hoim enim mollicies videtur ab aere vel ab
 aqua causam trahere cū ea minime sint causa molliciei. Sed diuitie &
 victus incontinētia. Salmacis nymp̄ha dicif rapuisse hermaphrodi
 tum qui mercurii' qui hermes. i. interpres diuū dicitur & veneris q̄ a
 spuma: vnde genita & q̄ grece αφροσ. dicif αφροαδιτη. noiata ē
 filius fuit & vtriusq; parētis effigiē pre se tulit. vt dicit Ouidi' i quar
 to de trãssformatis. Vbi docet Salmacē nymp̄hã puerū nudū vt sese i
 fonte lauet inuitasse. atq; ibi ipsum amplexã vsq; detinuisse reluctãtē
 Et deos orasse vt ne vnq̄ quidē ab ei' corpe diuelli posset. Qd̄ etiam
 exorauit Nã ambo in vnū corpus gemini sexus cõuerfi sunt. vñ her
 maphroditus aiaduertens se plane neq; virū neq; foeminã esse a parē
 tibus ipetrauit ne solus infamis esset vt quicūq; ei' fontis aqua con
 tingeretur ipse quoq; mollesceret. Vnde Ouid. Ergo vbi seliquidas
 quo vir descēderat vndas semimarē fecisse videt mollitaq; illis. mē
 bra manus tēdēs sed iam nō voce virili Hermaphrodit' ait: nato da
 te munera vestro. Et pater & genitrix amborum nomē habēti. Quif
 quis in hos fontes vir venerit exeat inde Semiuir & tactis subito mol
 lescat in vndis. Motus vterq; parēs nati rata verba biformis Fecit &
 inserto fontē medicamine tinxit &c. Eandē rē approbat idē lib. xv.
 eiusdē operis vbi sic ait Quodq; magis mirum sunt qui non corpora
 tantū Verum animos etiam valeant mutare liquores. Cui non audi
 ta est obscœne Salmacis vnda. De effoemiatis ergo viris dici pōt qd̄
 Cicero cõmēorat in officiis adducēdo verba Enniana sic. Itaq; in p
 bris maxie in prõptu est si quid tale dici potest. Vos etenim iuuenes
 anios geritis muliebres. Illaq; virgo viri. Et si quid est eiusmodi. Sal
 maci das spolia sine sanguie & sudore. Que verba vt pueri intelligāt
 hoc dicunt Vos iuuenes qui virilem sexū habetis geritis aios mulie
 bres & illa virgo videlicet Chlelia que statuum equestrem meruit ges
 sit anios viri. Et si quid est eiusmodi. verba sūt Ciceronis. qui Et si in
 quit quid. i. aliquid eiusmõi etiã dici pōt quale est Salmaci &c. Ordo

Salmacis

Herma
phroditus

In effoemi
natos

F. Baptiste Mantuani

est. O Salmaci tu das spolia sine sanguine & sudore hoc est facile ab effo-
 miatis victoria acquiritur. Salmaci est ergo ibi vocatiui casus. q̄ ablata
 s littera quantitatem seruat. vt em̄ breuis est vltima in pallas colchis
 Salmacis ita in palla colchi Salmaci & ecōtra vt lōga est vltia in æne
 as anchises. ita in ænea anchise. Nūc ad poetaz. Quia ergo Salmacis
 fons Cariæ hoies in molliciem trahit. idemq̄ lasciuia scribentes effi-
 cere molunt recte ait Salmacis est vobis helicon. Date vota priapo.
 Et ponite thura helespōtiacis aris. Hoc est quia nō musarū qui castis-
 sime sūt sed priapi vates estis ponite deo vestro sacrificia. nihil ei vos
 cū musis rationis habetis. priapus hortorū et deus & custos dicitur.
 Vnde Virg. hellepontia seruet tutela priapi. Diodorus autem vbi de
 diis egiptiis loquitur sic ait. Hircum deificarunt vt greci priapuz pro-
 pter eam corporis partem a qua fit omniū ortus. pudendis enim nō
 solum Aegiptii: sed & alii sacra faciūt tanq̄ cause animantium gene-
 rationis. Al io autem loco refert Dionysii & veneris filium fuisse pri-
 apū phisica rōe. Nā qui vino calent proni in venerem sunt. Alii dicūt
 virile membrū priscos priapū appellasse & q̄ generandorum homi-
 num causa sit immortalitate donasse. Aegiptii asserūt Tytana s Osy-
 rim ex infidiis lacerasse: & singulos singula membra exportasse. Viri-
 le solum membrū quod nullus exportare voluerit in flumen abiicisse.
 Itaq̄ Isis cū reliqua repperisset membra & cōsecrasset: et ipsum virile
 inuenire non posset seorsum vt deum colendū instituisse. Appellānt
 Ityphallū & non solum in templis habebant sed in agris quoq̄ custo-
 dem vitibus & hortis adhibebant. Quin & fascinationes prohibere
 putatur. hec Diodorus. Datur autem inquit Landin⁹ deus hortis: q̄
 nullum genus agrorum fertilius & qd̄ magis gignat iis est. Serui⁹ di-
 cit priapum de Lampfaco ciuitate hellepontis de qua pulsus propter
 virilis mēbri magnitudinē post in numerum deorum est receptus et
 numen hortorū habitus. Vnde ipse de se apud horatium in sermoni-
 bus Olim truncus eram ficulnus inutile lignum. Cum faber incertus
 scamnū faceret ne priapum Maluit esse deū: deus inde ego furū auū
 q̄ Maxima formido nā fures dextra coerces Obscenoq̄ rubet por-
 rectus ab inguine palus. Ast iportunas volucres in vertice arūdo ter-
 ret fixa vetatq̄ nouis cōsiderare i hortis. Strabo vbi de phrigia scribit
 priap⁹ port⁹ est inqt & vrbs ad mare sita siue a millesius siue a cizicēis
 condita & nomē habet a pri apo qui apud eos colit Siue ex horneis
 qui apud Corinthū sunt: nomē acceperit siue liberi patris & nymphe
 filius dicatur: homines ad euz colendum moti sunt. Nā hec regio &
 finitima pariana & Lampfacena vineis abūdāt. Hic a iuniorib⁹ deus

priapus

Osyris

habitus est. Nā hēsi odus priapum nō nouit. Ex his autem quisquis ē
obscenū esse deum constat & a sordibus venereisq; cultū quod poe
ta indicat Sit liquor asphalti vobis p̄phocidis vnda. phocis regio ē
in qua pernasus & plurimi fontes musis sacri. quibus boni & honesti
poetae labra pluūt. At vobis inquit o sordidi poete sit liquor asphal
ti qui sulphure & coeno memphiti exhalat vbi inquit poeta ardor sul
phuris. sulphur eni facillime incenditur stringit constringit. i. fluxus
impedit atq; ita coenositatē inducit atq; efficit ifames aquas. i. a poe
tis dānatas. Sane asphaltus lacus est scyrie in puincia q̄ hacten⁹ pen
tapolis dicta fuit: diciturq; latie quasi tutame: nā ασφαλίζομαι
hoc est asphaltizome dicitur seu defendo defendit eni ne quicq; in
eo viuū submergatur. Vnde mortuū mare ab historicis nominat di
cente so'ino cū de iudea tractaret: mare mortuū nihil praeter bitumē
gignit aial nullū h3 nec in eo aliquid viuū mergi potest. Quare tau
ri & cameli impugne illud transeunt. Vnde Iosephus lib. v. captiuita
tis iudaice Vespasianus inquit cū iudeos vicisset: quosdam iussit na
tādi inscios manibus post terga ligatis in ipsum proiici: qui etsi iacti
mersiq; sint: tanq̄ a vehemēti spiritu ad superiora venientes statim
repulsi euaserunt. Nec teste Iustino lib. xxxvi. nauigari potest cum in
eo protin⁹ cūcta vita carentia submergatur. hec ille autore tortelio.
Cū ergo nihil sit veris poetis magis absōnū q̄ spiritus torpens et fri
gidus congruemalis & ineptis poetis mare mortuū assignat

phocis

Asphaltus

Mare mor
tuum

Desine, pone lyram vates insane, nec ultra

Cum stygiis dirces flumina iunge vadis,

Prostituis musas meretricis imagine facta,

Ante cauernosi fornicis antra locas

Frangis honestatem frontis, gremiumq; sinumq;

Soluis, & infames mittis in ora modos,

Omnia das turpi musis loca sacra dione,

Atq; pudicitiae non finis esse locum,

Propterea merito pro vate vocabere leno,

Elogio sceleri conueniente tuo

Lyrici

Infani vates

Dyrce

Desine pone lyrā vates ifane. Torquet sermonē ad vnū genus poeta
 rū vtpote ad lyricos atq; ita singulari vti. Lyricorū aut vt igt Horat.
 in versibus quos posuimus. Musa dedit fidib⁹ &c. Est describere lau
 des hymnosq; deorū & hoim Itē amores & cōiuiua. Sed poete dolet
 eos plurimū lasciuā & ebrietatē canere. rarissimū aut deos aut sctōs.
 vñ idignos cēset q lyrā tīgāt. Ait ergo. Desine pone lyrā vates ifane.
Infanū aut vocatū hmōi poetā q obscœna describit biphariā accipi
m⁹ Vel quia oēs veri poete infani sūt: oēsq; sui mime cōpotes: qñqdē
 nisi diuino furore raperētur nō possent certo futura dicere: quocirca
 Virg. sibyllā de qua dictū erat ænei. iiii. Infanā vatē aspicias. docet in
 .vi. oino furere & ifanire & rabido ore oīa p̄loqui. vt nō ip̄a sed deus
 p̄ ip̄am loqui crederet. Quin poeticā exercere ifanire vocāt vñ ibuco
 lico illo ifanire libet &c. Dolet ergo vatē infanū eē. hoc ē aureā hēre
 venā & poetico sacroq; furore rapi posse: atq; dina canere dono dei
 in describēdis turpib⁹ abuti. quocirca ait Vates ifane desine obscœ
 na canere pone. i. depone lyrā. Vel ideo ifanū vocat: quia abuti opa
 quomō male sana dicit ænei. iiii. Anna q̄ sororē amore incēlā adhor
 tando inflāmauit. Nec vltra cū stygiis &c. Oñdit rationē quare vult
 ipsos desinere: vt nō iūgāt vltra. i. post hac flumia dyrces. i. aquas illi⁹
 fōtis mulis sacratissimi cū stygiis. i. infernalibus & tristib⁹ vadis. i. vt
 nō āplius poetico spū lasciuia vñ mors & tristitia infernalis legentib⁹
 ori: canere tētet. De styge palude infernali q̄ tristitiā sonat dictū est
 in pthenice priore p̄ tabulā require. Dyrce aut fons est iuxta thebas
 a dyrce solis filia in eū cōuersa denoiat⁹. Nā vt antea quoq; tetigim⁹
 Linceus thebarū rex vxorē habuit antiopē/ex qua iuppiter Amphio
 nē & zetū filios sustulit. Alii Calaim tertiu ad dūt. Verū hac re offen
 sus cū illā pregnantē resciaisset Linceus: ea repudiata dyrcem solis fi
 liā nouā vxorē superduxit q̄ a marito ipetrauit: vt antiopē in vincula
 cōiiceret. Sed iuppiter calamitatē cōmiserat⁹ eā soluit que in Cythe
 ronē mōtē aufugit vbi filios quos dixi peperit qui expositi a pastore
 nutriti sūt. zetū aut cū adoleuisset dyrce thauro alligauit a quo tra
 cta discerptaq; est & tandē in fontem sui nominis imutata qui quidē
 fons mulis sacer est habitus atq; ab āphione vate thebano pidaroq;
 nobilitatus. Nā vterq; ab eo dyrceus dicit. prostituis musas meretri
 cis imagine facta. Augmetat sceleris turpitudinē. plus etē est virgi
 nē prostituere. i. copiam eius omnibus facere q̄ abuti dūtaxat. Ordo
 est. tu prostituis musas facta imagine meretricis: hoc ē fingis eas mere
 trices que de se hōeste sunt. Nā vt mulier meretricia toga infamis co
 gnoscitur: ita & poeticus furor sordibus inuolutus sordid⁹ aestimat.

Ipeq; puelle (de musis loquor) q̄ merito vestales esset & diuinis hono-
rib⁹ de ditæ ad quos ægros etiã mortales cohortarēt nūc lubricæ atq;
molliter cictæ ad venerē puocāt: sicut mulieres i meretricio habitu
p̄ter eūtē alliciūt. Ante cauernosi fornicis ātra locas / & locas iqt mu-
sas añ ātra cauernosi fornicis. de fornice iā dictū ē. quē cauernosū di-
cit qm̄ cauernis vt fere i lustris latefcūt mulieres vñ et lustra dicūt me-
retricū domicilia sicut ipe lupe. frāgis honestatē frōtis &c. Monstrat
quō fiat i illis meretricis imago. frāgis iqt hōestatē frōtis. In frōte ei
cognoscit verecūdia & seueritas quā tñ simulatā Iuue. docz. cū dicit
Frōti nulla fides: q̄s ei nō vic⁹ abūdat Tristib⁹ obscœnis hñt pudice
mulieres frontē demissā & modeste velatā: meretrices apertā & ela-
tā. Gremiūq; sinūq; soluis q̄ duo meretricio aucupio aptissima sūt. si
nus ei itra brachia ē in quo mamillæ sūt. Gremiū intra fœmora vñ &
oē genialis seminis receptaculū gremiū vocāt vt gremiū terre. soluis
ergo qa vtrūq; cōclusuz nulliq; peruiū virgines hñt & ifames mittis
in ora modos. quartū quo allectāt mēbrū ligua ē / quo plurimū blan-
de meretrices possūt. vñ Tibull⁹. Nec vos aut capiāt pēdētia brachia
collo. Aut fallat blāda sordida ligua fide. Et si p̄q; suos fallax iurauit
ocellos Iunonēq; suā p̄q; suā venerē nulla fides ierit piuria ridet amā-
tū Iuppiter & vētos irrita ferre iubet. & satyric⁹. Q̄ dei nō excitat in-
guē Vox blāda: Modos. i. versus & caria q̄ modis & nūeris cōstat. Lo-
quūt aut musæ p̄ rithmos seu nūeros. vñ & nūeri dicūtur a metro &
mō. Oia das turpi &c. Tu das oia loca sacra musis turpi dione. i. vene-
rismatri. Atq; nō sinis eē locū pudicitiae. propterea merito pro vate
i. loco vatis hoc ē poete vocabere. i. vocaberis leno. Leno dicit q̄ ex
meretricio q̄stu viuūt Meretricias puellas aut vendit aut locat. q̄vero
hmōi vēditōi p̄est. sicut & equorū māgo solz appellari. Lenōes fest⁹
p̄opeius ab alliciēdo deducit qm̄ iuuetutē alliciūt. quasi sit a verbo
quo in simplici nō vtimur lecio in cōpōe aut frequēter allicio illicio
&c. Quia igiŕ lenociniū facis. p̄stituēdo musas merito p̄ vate voca-
bere leno. & hoc dico Elogio. i. preconio cōueniēte tuo sceleri. i. qua-
drate cū tua facinore. Elogiū ē inqt valla)testificatio de aliquo siue
vitupatiōis siue honoris cā. Vitupatiōis. vt Quinti. Nō ē iudices q̄
putetis iō nullū adiectū ad exheredationē iuuenis elogiū quia de sce-
lere cōstaret. Honoris causa. vt. M. Tulli⁹. In quod elogiū plurime cō-
sentiūt gētes virū esse ciuitatis primariū &c. et iterū. Quid elogia se-
pulchorū &c. Que qualia sint ait Valla. Suetoni⁹ in Claudii vita oñ
dit dicēs. Nec cōtētus elogiō tumulo ei⁹ versib⁹ a se cōpositis inscul-
pisse vitæ etiã memoriã prosa oratione composuit.

Lustra

Frons

Sinus

Gremium

Leno

Elogium

F. Baptiste Mantuani

^{obscure impudice}
Silegeret casu spurcum Lucretia carmen /
Contereret presso carmina lecta pede.

Quod prohibet fieri, quod vult natura taceri /
Promis, & urbanum mel liffuumq; putas.

Falleris, haud aliter q̄ qui pro piscibus hydros,
Pro violis tribulos, aut aconita legit.

Id canis a sola quod sit meretrice videndum,
Quod nisi lasciuo non queat ore legi.

I procula grauium coetu scelerate virorum,
Fer procula sacra religione gradum.

Hec leuitas grauib; fit perniciofa poetis,
Namq; leues studio credimur esse pari.

Non bene de fidei rebus sentire putamur,
Innocui culpę ledimur ense tuæ.

Hi veriti non sunt sanctas per scorta sorores
Ducere, & ad tantum sollicitare nephas.

Silegeret casu spurcū Lucretia carmen &c. probat aliis argumentis detestabile esse carmē turpē morē profitens. vt quod nō nisi ab infami muliere legi dignum sit. Si etenim Lucretia inquit. i. q̄libet & honesta matrona casu spurcū. i. incestū & immūdū carmen legeret. Contereret carmina lecta presso pede. dicit signāter casu q̄ honeste matrone scientes immūda nō legerēt. sed si forte in manus acceperint arbitantes longe alia eē / tūc vbi se falsas pceperint indignabundæ conculcarēt. Spurcū dicitur incestū & immūdū. Nam spurcos vocamus ex incesto pcreatos vt ex adultera aut ex vestali quos legitimos fieri aut heredes fieri lex vetat. Sūt aut talia carmia spurca. vtpote que ex sanctissimis virginib; psceleratos poetas pcreantur. Artificiose aut mutat nūerū. Nā vt Seruius docet plus est in singulari q̄ in plurali nu

Spurcum

Singularis
numerus

Contra impudice scribentes Lib. I Fol. XII

mero. cū enim dico. mare permēsus sum. totū elementū significo. cū vero maria tūc quedā maris genera significo. Similiter qui terrā pābulat totū elemētū circūit. qui terras certas regiōes. Accipit ergo totū spurcū carnē ignara vt legeret: & deinde vbi p̄sensit immūdicem carmina lecta. i. partē carminis quā legit conterit: Nō em̄ Lucretia tale carmen p̄legerit. Lucretie historiā: liuius in fine primi & Seruius in .vi. ænei. late prosequūtur. Verba seruiana sūt hæc. Tarquini⁹ supb⁹ perditos filios habuit: inter quos Aruntē: qui dū in castris esset patre ardeā obsidente & ort⁹ esset inter eū & Collatinū maritū lucretiæ de vxoribus sermo eouseq; p̄cessit cōtentio vt ad probādos earū mores arreptis equis statim domos suas p̄ficiscerētur. Ingressi itaq; ciuitate; collatiā vbi fuit lucretiæ domus inuenerūt eā lanificio operā datē & tristē p̄pter mariti absentīā. Inde & arūtis domū p̄fecti cū vxorē ei⁹ inueniēt cātilenis & saltationib⁹ indulgētē reuersi ad castra sūt. qđ aruns dolēs cū de expugnāda lucretiæ castitate cogitaret mariti ei⁹ noie epistolā finxit & dedit lucretie in qua hoc continebatur: vt arūs suscipere hospitiū quo facto p noctē stricto gladio eius ingressus cubiculū cū ethiope hac arte egit vt secū coiret: dicēs nisi mecū concubueris: æthiopem hunc tecū interimā tanq̄ in adulterio deprehēderim: Timēs itaq; lucretia ne castitatis famā morte deperderet: quippe quā sine purgatiōe futurā eē cernebat: inuita turpib⁹ iperis paruit & altera die cōuocatis p̄pinquis marito collatino patre tricupitino bruto auūculo: qui tribunus equitū celerū fuerat: rem indicans petiit ne violatus pudor neue inultus esset suus interit⁹ & erecto gladio se iteremit: quē Brutus de eius corpore exertū tenēs p̄cessit ad populū & multa cōquestus de Tarquiniū supbia & filiorū ei⁹ turpitudine. egit ne i vrbē reciperēt auctoritate qua plurimū poterat: hec ille. Valerius aut̄ maxim⁹ & Liui⁹ dicūt id factū a sexto tarqniū filio: Liui⁹ quoq; dicit maritos primū romā p̄fectos verū qđ ad istitutū nostrū facit satis est Lucretiā p̄ egregio pudiciæ matrimonialis exēplo p̄dicatā a romanis oñdere vñ Valeri⁹. Dux inq; romane pudicitie lucretia cui⁹ virilis aim⁹ maligno errore fortunæ muliebre corpus sortit⁹ ē: a Sexto Tarqniū regis supbi filio p̄ vīstiprū pati coacta cū grauissimis verbis iūriā suā i cōcilio necessariorū deplorasset ferro se qđ veste tectū attulerat iteremit cām q̄tā aiolo iteritū iperū cōsulare p̄ regio p̄mutādī populo romano p̄buit atq; hāc inultā iūriā nō tulit. Erat ei brut⁹ strenu⁹ vltor violate pudicitie. Augustin⁹ aut̄ noster docet Lucretiā nō vere castā aut saltē nō prudēter castitatē amasse nā si vere casta fuisset maluisset castitate salua vitā & famā amittere: q̄ ea amissa violatiōis

Lucretia

*Ardea oppidū finit lani
a ferro te regis ira
appellamini*

dānū icurrere. Detestabilior siquē ē ifamie cā vly culpa q̄ ip̄a infamia
 si vtraq; vitari nō pōt. Nemo etem̄ ad culpā cōmittēdā cogit. licz ad
 op^o qd̄ adhibito cōsensu malū eēt cogat. prudētior ergo multo & ca
 stior cēsenda est susanna q̄ cū ifamie & vite piculo castitatē & fidē deo
 ac marito seruauit vñ docet Aug. de ciuita. dei li. i. & ca: xix. lucretiā
 si ab adulterio purgeſ ab homicidio purgari nō posse. verūtū magn^o
 fuit in ethnica muliere pudicitie amor q̄ nisi p̄ infamie timorē cōpelli
 nō poterat quā Ouid. ad finē sc̄dī fastorū vbi historiā p̄legit tā castaz
 fuisse dicit vt qd̄ de cesare dici solet moribūda decidēs demissa ma
 nu ne ihoneste caderet sese cōtexerit. verba Ouid. sūt. Tū quoq; iā mo
 riens nenō procūbat honeste Respicit. hec etiā cura cadētis erat & c.
 Quod phibet fieri quod vult natura taceri promis. Arguit eos qui
 turpis amores in pueros aut profitēt aut canūt. eos em̄ natura prohi
 bet fieri Quin oēm rē venereā natura tacitā vult vt lib. xiiii. ca. xx. de
 ciuitate dei Aug. cōtra Cynicos docet. Vñ Tibullus. Coelari vult sua
 furta venus. promis. promere spectat ad eū q̄ ex penario cibū aut po
 tū profert/qui p̄pterea promus dicit. a quo oīs qui abditā rem in lucē
 profert eiusq; vidende aut potiunde copiam facit/ eā promere dicit
 promis ergo. i. profers & apertū facis & putas esse vrbānū. i. facetuz
 et lepidum quales vrbani sunt mores sicut agrestes & duros/rusticos
 vocam^o. Falleris haud aliter & c. hydri sunt serpētes aquatiles q̄ etiā
 grece hydri dicūtur. ab hydros aqua. Aconitū herba venenosa est. q̄
 ab Auicēna Strangulator dicitur. Nascitur in locis nudis & petrosis
 quos Aconas vocāt vt ait plini^o. Alii aconitū dictū volūt ab Acone
 portu q̄ est in pōto. Seruius aut̄ αωο τησ ακονησ. i. a cote. q̄ dicit
 quod dicim^o το ακονησ και τα ακονητα. Credit ei inqt herba
 hec nata inter cotes ex spuma Cerberi quo tēpore eū hercules ab ife
 ris traxit de qua re vide Ouid. de transformatis lib. vii. vbi sic ait. Est
 via decliuis p̄ quā ^{Mercurius a Brachy o p̄ia. i. c. p̄ia} Tyrinthius heros Restāte cōtraq; diez radio s̄q; mi
 cantes Obliquantem oculos nexis adamante cathenis. Cerberon at
traxit rapida qui cōcitus ira Impleuit pariter ternis latratibus auras.
Et sparsit virides spumis albenibus agros. Has concreſse putant na
ctasq; alimēta feracis Fœcundiq; soli vires cepisse nocendi. Que qa
nascūt dura viuacia caute Agrestes aconita vocāt & c. Videſ aut̄ poe
ta noster ad conciuē suū Maronem respexisse qui sic in secūdo Geor
gi. inquit de Italia. At rabidæ tygres absunt & sæua leonum. Semina
nec miseros fallūt Aconita legentes. Contra em̄ dicit. pro violis tri
būlos aut aconita legit. Id eani s̄ a sola qd̄ sit meretrice vidēdū. Non
 grauesviri egēt interprete versus hi At ne sequētes quidē duo. Grauesviri dicūt

Ouid.
 Ver moravalaro fixer
 pua pectora ferro.
 Errodit in passis ab
 sanguinolenta manū
 tum quoq; r̄

promo
 promus

Aconitum

Ouid.
 Inrida tarabibis mi
 frenz aconita nonessz

grauesviri

maturi & seueri & in quib⁹ ē autoritas & pōdus verborū. vt. i. Aenei.
 At pietate graue ac meritis si forte virū quē Cōspexere silēt arrectisq;
 aurib⁹ astant Ille regit dictis aios & pectora mulcet &c. Ite ergo pcul
 a coetu grauiū virorū qā iā pridē sine autoritate estis ex quo lasciuia
 dicitis & scribitis plurimū ei vita honesta ad sentēciarū verborumq;
 pōdus facit: Nā vt Aulus Gelli⁹ lib. xvii. ca. iiii. recitat. Timarch⁹ vbi
 optime suafit: quia turpis vitæ erat vt inqt æschines nō approbatus
 est: sed eius sententia per virū minus faciendū sed melioris vitæ recita
 ta/accepta est. Vñ inquit. Hæc leuitas grauib⁹ fit pernicioſa poetis
 Quia inquit poetæ plurimi turpia nūc canūt sanctissimū poetarum
 nomen odio aut cōtēptui est. Nāq; leues studio credimur eē pari. nā
 & boni inquit poetæ eiusdē p̄fessionis eiusdēq; vitæ existimāt: atq;
 ita boni p̄pter malos cōtēnūtur. Qui olim in summaveneratiōe erāt
 Quādoquidē primi Theologi poetæ erāt. Nihil ei aliud est poetica
 q̄pris corū theologia omni rerū sciētia exornata. Nā vt testatur Mā-
 lius. Omne gen⁹ rerū docti cecinere poetæ. dicitur autē a ποιέω seu
 a ποιω quod est facio. Nā deū quē nos modo factorē cœli & terræ
 Mō creatorē vocam⁹. græci poetā appellāt dicētes in symbolo ποιη-
 την οὐρανοῦ καὶ γῆς. i. poetā cœli & terre. nō igit̄ asp̄nādū eēt
 poetæ nomē si ip̄i dignas poeta res canerēt. At nūc pauci boni mltō
 rū scelera luūt. Nā vt inqt poeta. Nō bñ de fidei reb⁹ sētire putamur
 Qualia ei q̄sq; loq̄t talis credi. & q̄ obscœna scribūt primū inter poe-
 tas sibi locū vēdicāt. nā glorie nō virtutis auidi sūt. Ideoq; oēs poete
 ihonesti cēsent. reliqua facillima sūt. Ordo autē ē. nos in oculi ledimur
 ense. i. offensione tue culpe: q̄. s. nobis obiici. hi. s. q̄ turpia canūt nō
 sūt veriti ducere sanctas sorores. i. musas hoc ē inspiratiōes dīnas: per
 scorta. i. p̄stitutas aut p̄stibula. Nā scortū gñe neutro rēp̄sentat tā ma-
 scullū q̄ foemellā: q̄ vel que vt scortes q̄ sūt testicularū arietinorū pel-
 les subigūt: aut super scortes. i. pelles dū subigatur p̄sternitur: et solli-
 citare ad tantū nephas: quātū in virgines impudica verba ad audiē-
 tiū lenocinia proferre. Nā qui impudica carmina scribūt musis leno-
 num aucupia tribuunt: quod haud dubie nephas est.

Vita hone
 sta auctori
 tatē parit

*Sic bō senectia malis
 mēp̄s dūstos miram̄s
 est. Cœl.*

poeta

Scortum
 Scortes

Vina mīmalloniæ vobis dant cretica bacche,

Et vetat infundī fordīda thyas aquam,

Tale docet Semeles puer & lemargiā carmen,

Bacchidas & veneres ista poesis olet.

F. Baptiste Mantuani

Castalium veripotant non vina poetæ;
Sobrietas fons est, ebrietasq; merum.
Qui bibit assidue gelidis de fontibus undam,
Et vitrio siccam diluit amne sitim;
Carmina casta facit, Veneris commercia vitat;
Nec mouet ad versus ora pudica leues.
Vina iocosq; canunt veneris bacchiq; poetæ,
Quod latet in vapidō pectore carmen olet.
Hisunt quos statuens sancti consortia coetus /
Esse procul iusta iussit ab vrbe Plato.
Fautores scelerum corruptoresq; iuuentæ
In mala deceptum plurima vulgus agunt.
Dumq; licere volunt suasit quecūq; voluptas
In mores acuunt spicula multa pios.
Improba garrulitas verbisq; procacibus ardens:
Seminat in sancta in noxia verba fidem.

mimallōes

Vina mimallonæ vobis &c. Mimallones bacche mulieres sūt cornua in festis bacchi que orgia dicūtur ferētes eaq; spiritu inflātes cognominate vt nōnulli volūt a mima monte Ionia: iuxta quē Strabōe autore solēnia & certamina libero patri quotannis celebrabātur. vel vt alii volunt a mimisi. i. ab imitatione q; bacchū imitent inferendis cornibus de quo sappho apud Ouid. Accedāt capiti cornua bacch⁹ erit Quin & Cassandrā Lycophrō clari Mimallonē appellauit q; in claro vbi Apollinis respōsa dabātur artē vaticinandi ab eo edocta illum in vaticinādo imitaretur. Itaq; Mimallonæ bacchæ sunt imitantes sacerdotū bacchi hoc est meretrices & potrices quibus cū verētātur vinosi & mulierosi poetæ. Sic etiā a persio adducit, Torua Mimallonis impletū cornua bombis. quasi diceret talibus bōbis qua

Contraimpudice scribentes. Lib. I Fol. XIII

les Mimallones edūt. Addam⁹ huic loco qđ Strabo lib. ix. dicit cui⁹ verba sunt. plato & añ illum pythagorici philosophiã musicã voca- uere: vniuersumq; mūdũ cōcētũ & hermonia constare differunt: om- ne musicũ opus deorũ arbitratũ. Sic & dee musæ & apollo musarum dux: & tota poetica diuorũ cantuũ (quos hymnos appellat) celebra- trix. Fodẽ mō & moralem apparatus musicæ attribuūt: perinde ac oẽ rectum mētis officiũ penes deos existat. plurimi igitur grecorum totũ ceremoniale negociũ quod orgia vocat bacchanaleq; & choricũ et sacrorũ mysteria libero patri attribuērūt: & Appollini & hecate et musis ceteris: Iachũ aut vocant & dyonisiũ & cerealium mysterio- rũ ducẽ demonẽ arborũq; creationes Choreæ etiã & sacrorũ solen- nia horũ deorũ cōmunia sũt. Musæ vero & apollo ille quidẽ chorea- rũ presides. Hic aut & harũ & diuinationis magister. Musarũ autẽ mi- nistri sunt eruditi oēs proprieq; musici. Apollinis vero sũt & isti & va- tes vniuersi. Cereris qđẽ sũt antistites tediferi & sacrorũ interpretes. Liberi aut: sileni. satyri. bacche. lene. & thie. & mimallōes. & naiades & nymphæ & quos tyrios vocat. accipies igit sic. bacche mimallōia .i. imitatrices dāt vobis cretica vīna / q̄ hodie laudatissima. Nā ea sũt q̄ vulgo maluatica vocantur / veniūt em̄ ex creta que vulgariter nũc a candore cãdida dicit̄. Et thyas sordida quasi dicat p̄ses baccha- rũ vetat aquã infundi. hoc est meracius bibitis quo ampliter ebrii si- tis. vinũ purũ merũ dicitur & meracũ. vinũ aquatũ dicitur etiãz dilu- tum a diluo. male aut latine sciunt qui lymplatũ vocant: quãdo ip- si potius ita vocentur. Thyas dicitur ab eo quod est θυελη. i. furete. furiūt em̄ bacchi sacerdotes vnde de bacchari verbũ iumitur. Acron Thiadas bacchas vocatã vult quasi theadas a sacrificio. nã theo gre- ci deũ vocant. Tale docet Semeles puer & c. i. bacchus filius Semeles ex loue. Lemargia aut pōt interpretari turpe ocium aut segnicies nã λημη hoc est leme lemes: dicitur lippitudo & sordes oculorum ap- Yia vero hoc est argia. ocium & segnicies sed & lippitudinis & turpis ocii venus mater: vnde subdit. Ista poesis quasi dicat detestãda olet bacchidas & veneres. Olet. i. appetere videtur vel certe p̄ se fert. Vñ Hora. Vina fere dulces oluerunt mane camœne. Bacchis meretrix comica est vt apud Teren. Bacchidas ergo grece declinauit. Nã que cũq; accusat. uñ singularẽ: nã mittunt: pluralem in as finiunt. vñ & re- cte breuẽ posuit as sicut semper in tertia declinat̄ one. Est aut conue- niẽs nomẽ: nã bacchides compotr̄ ces plereq; sunt. Veneres ergo & bacchadis pro omnibus meretricibus posuit quæ post vina petũtur Vñ aposto. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. & Comicus. Sina

Musica

Orgia
Liber
Bacchus

Musarum
ministri
Apollinis
Cereris
Bacchi
Cretica

Merum
Meracum
Dilutum
Limphatũ
Thyas

Lemargia

*Etate alibi
Cretis aqualitibus pin-
guis Lemargia vult
pingis*

Bacchis

Cerere & baccho friget ven^o. Castaliū veri potant &c. Ver^o igit furor poeticus a musis nō avino oriē. Nā veri poetæ potāt castaliū fōtē nō vina/Sobrietas enim est ille fons quē poetæ potant. Nā ebrietas est merū. i. vinū impermixtum. hoc est per sobrietatē venit ad fontem musarū: per merū autē ad ebrietatē. Qui assidue bibit vndam. i. aquā vndantē & salientē de gelidis fontibus. Et qui diluit irrigādo sedat siccā siti. i. q̄ siccas fauces efficit vitreo. i. puro & pellucēte āne. i. aqua quavis facit casta carmina & vitat cōmertia veneris hoc ē rē venereā nō ei habet rationē cū ea. nec talis mouet ora pudica ad leues. i. iocosos & lubricos versus: q̄bus leues. i. sine grauitate & cōstantia simus Et ecōuerso poetæ bacchi canūt vina & poetæ veneris canūt iocos. i. dicaces sales dicitia & iocularia verba Carmē qđ latet in pectore vapido. i. vini pleno vñ vapores erigunt. olet. i. odorē exhalat hoc ē carmia q̄ a vinosis fiūt vini saporē hñt. Nā qualis quisq; est talia loqđ Nā vt notū verbū est Ex abūdātia cordis os loqđ. Seneca. Imago ai sermo est qualis vir talis orō. Est ei vox vt dicūt angel^o. i. iterpres & nūci^o mētis. vñ in de poetica Hora. Format ei natura prius nos intus ad oēm fortunarū habitū iuuat aut ipellit ad irā Aut ad humū mero re graui deducit & angit post effert ai mot^o interpte lingua. hic Seneca. Turpia ne dixeris. paulati ei pudor rerū per verba discutitur &c. hi sūt quo plato iussit abesse pcul ab iusta vrbe statuēs. i. cū institueret cōfortia sancti coetus. i. ciuitatis que scā eē d3. plato de repub. loqñ s dicit perniciosissimū eē genus hoim q turpia canētes & loquētes: animos viriles effoemināt eosq; vt pestem propulsandā monet. Nā fautores scelerum & corruptores iuuetā. i. iuuentutis vel reuera iuuetāe iuuentutis i. iuuenum. Nā iuuetus iuuenes sunt. Iuuenta aetas iuuenilis. Iuventas dea ipsa. Agunt. i. impellunt vulgus id est indoctā & improvidam plebem in multa mala. Et dum hmōi poetæ volunt licere id est licitū videri quecunq; voluptas id est turpis libido: suavit acūt multa spicula in pios mores: id est multis argutiis virturē inuertunt ac turpitudinē defendūt: asserētes sibi licere talia scribere dūmō honeste viuāt vñ illud qđ modo adduxim^o catullianū. Nā castū eē decipiū poetā ipz: versiculos nihil necesse ē. q̄ res efficit vt dū mlti licēter iocosa & lasciuia scribere studēt multos ineqciā trahāt atq; ita spicula q̄ iacula ad modū spicarū acuta sūt: acūt i pios mores. i. proba garrulitas &c. Garrul^o dicit^o q vt auis cuius ppriū garrire: oia indifferēter loquitur. Inde fit Garrulitas. procax fit a proco. procus autē est q con iugem aut amicā sibi petit: quo nihil impatientius aut importunius sæpe est. Vnde penelope. Turba ruunt in me luxuriosa proci. & Dido

Sermo
Vox

Iuuentus
Iuuenta
Iuventas

Spicula
Garrulus
procax
Procax

Contra impudice scribentes. Lib. I Fol. XV

Rursus ne procos irrita priores Experiar: Inde ergo. pax/q plurib⁹ *Prox*
verbis & iportunis re efflagitat. Verba aut hic. pacia sunt mollia et
lasciuuscula qualia a blandis procis fiut: du student aim puellae allice
re. Et quia vt dixi crebro aut importune id faciunt. dixit ardens gar *Ardens*
rulitas. Ardens & ferues dicitur qui studiose molitur rem efficere. si
cut frigere cessantes & ociosi. Noxiu dicit quod nocet. Co^otra autē fi *Noxiu*
de est defendere peccata aut asserere cuiq licere impudice loqui.

Imiser & ueniam superos pro crimine posce,

Ante flagellati vulnera quinq; dei

Voce genu flexo, lachrymis, & pectore tonso,

Fletibus erroris damna repende tui.

Carmine qui celebrat uesana cupidinis arma,

Et ueneri neruos ingeniumq; dicat,

Hic iacit in saniem violas in sterco amomum,

Atq; sub obscenos lilia uerna suos.

Sulphuream lethes haurit de fontibus undam,

Et stygiam lato gutture potat aquam,

Se facit indignum superos qui cernat, & astra,

Nam miser in solam lumina vertit humum,

Transfugit a superis ad limina di^otis, & ardet.

Gaudia comtempto luxuriosa deo.

Imiser &c. Sancte corhortat eum q haeten⁹ turpia scripsit ad poenite
tia & palinodia faciendā: monetq; vt se p^osternat ante vulnera flagellati
dei. i. xpi q de⁹ & ho. voce. i. oratioe, genu flexo, eomodo quo diximus
pleni⁹ qd esse i singulari q i plurali. No^o eni negat vtrūq; genu flectandū
esse. Repēde. i. p^osolue. tractū a poena pecuniaria q pēdebat. pēdit ei q
mutuo dat aut foeneri aut quouis pacto obligat repēdit q p^osoluit. Co
tra scribit q se obligatū fate^o. Vñ scribe decē nerito &c. rescribit q solu
tiois scriptū recipit Repēde ergo fletib⁹ q d^o peccasti iocis. Carieq; cele
Cc. i.

Nerui

brat: Nerui sunt in carmine nexus illi qb^o partes ei⁹ coherēt. Dicūtur itē cōpages cuiusq; rei. dicūt & vincula pedū. Vñ illud Catonis. Fures priuatorū furtorū i neruo atq; i cōpedib⁹ ætatē agūt. Fures publici i auro atq; i purpura. Sic etiā dictū videē posuisti in neruo pedes meos &c. Qui igi⁹ celebrat. i. celebra facit carmie. i. quouis poemate vana arma vt iacula & flāmas & icitamēta amādi cupidinis. i. amoris Et q; dicat. i. destinat: addicit: dedicat igeniū & neruos. i. artē & vires veneri. hic iacit violas i saniē. i. allegorice. Diuina munera sordib⁹ obruit. & iacit. i. proicit abiicit ve amomū in sterus. i. putredinē & iacit verna lilia. i. formosa & tempestiua qualia sunt in vere/sub obscenos suos qui coeno gaudēt. Horatius. Et amica luto sus. Sulphuream &c. Hic etiā haurit de fontib⁹ lethes illius fluij infernalis qui obliuionē significat sulphureā vndā & potat lato gutture stygiā aquā. i. poculū tristitiæ ex styge lacu per quē tristitia cōnotatur. Se facit indignū &c. Ordo facillimus est. Sanies dicitur pus. i. sanguis corruptus & q̄cūq; immundicies de corpore stillās ex corruptione carnis aut sanguinis. Stercus vocatur excrementū alui. Et etiā omnis putredo. aut sordes. Vnde Dauid. Et de stercore erigēs pauperem. Amomū ait Dioscorides est gen⁹ herbæ odoratissimæ: cui⁹ frutex similis est botruo in circuitu cuiuslibet arboris nascēs. ramulos habēs siccos & duros virgulis affimiles coloris subrufi: circa quos folia copiosa. ex thyrso botruosum semē redolēs & sibi cōnexū florē albū veluti violæ foliis similia brioniæ habet. Brioniæ vero vitis alba est. Triplex iueni⁹: primū armenicū qd̄ cæteris p̄stat aurosi coloris vel fului. odoris bōi. Scdm̄ medicū Tertium pōticū. plura apud pliniū leges. Sub obscenos suos. Bene vsus est accusatiuo: q̄a mutationē loci iportat. Obscenū dicit turpe & foedū quasi obuolutū coeno. Sus græce hys dicit. mutata ergo aspi ratioe in l & y iu fit sus. Lethe est fluij⁹ obliuionis. styx tristitiæ. Se facit indignū supos q; cernat & astra. honesta locutio. sic em̄ frequenter vtunt⁹ iis dictioib⁹ dign⁹ & idign⁹ sequēte relatiuo. vt dign⁹ es q; ameris. q. d. vt sis is q; ameris. facit ergo se idignū q; cernat. i. vt sit is q; aspiat. q̄a em̄ terrena amat & carnalia: ad res terrenas carnalesq; aspice re habet. nō ad eas q; altiores sunt vt eis fruat. Ditis. i. plutonis quem quare ditē vocāt late docet macrobi⁹ i desōno sciipiōis: significās de fūctos eē beatos vt i siluis nostris recitauim⁹ Ardet. i. ipatiēter & cū ardore amat luxuriosa gaudia cōtēpto deo. Maior autē culpa est q; deū cōtēnit q; q; gaudia luxuriosa amat. Ideo autē deū cōtēnit. quia spretis diuinis præceptis: amicæ aut carnis iussa facit. Nā si pluris deū faceret: vtiq; eius præceptis obediret. Negligētia ergo cōtēnit. Nā qui

Sanies

Amomū

Verg. Aertō.
Nella flumē illi. ferar
et rubig aspect Amomū.

Sus

Dignus

directe deum spreuerit: non amans sed demens vocandus esset. Nec flagello sed face castigandus. Verū ad reliqua.

Est opus ardentem frenis arcere iuuentam

Nec sinere in mores luxuriare malos.

Collige terrenis mixtum de sordibus aurum,

Gemmaq; in illustri splendeat ista loco.

Est deus, est trinum semper laudabile numen,

Vndetrahunt rerum semina prima genus.

Spirituum soboles, cęliq; decem plicis astra;

Astrorumq; vices multiplicescq; vię;

Sunt animę diuum nitido quos ęthere virtus

Donat, & hos sanctos indigetescq; vocant.

Et quę materiam prębent elementa caducis,

Rebus; & ęternę dant alimenta neci.

Sunt erebi manes: sunt tartara nigra: lacusq;

Sulphurei: & nigri regna profunda iouis.

Sunt loca poenarum: sunt altę ergastula mortis:

Sunt quibus ęterno lucifer igne calet.

Sunt scelerum poenę: tormenta q; debita nostris

Sordibus: & veneri carminibusq; tuis.

Sunt ea quę profert aer: quę parturit equor:

Quę generat pingui dędala terra sinu.

Multicolor facies agri, siluęq; comantes,

Multisonę volucres, multiuagęq; ferę.

F Baptiste Mantuani
Sunt sophiæ partes/est ingeniosa mathesis:

Verbaq; clamosi litigiosa fori.

Sunt hominum uitæ:sunt digna negocia uersu

Plurima gesta foris: plurima gesta domi.

Collige diuorum mortes:& fortia facta:

Inclita martiri bella rubentis habes.

Iugera multiferæ tibi sunt telluris,& horti:

Nauigium:merces,ueliuolumq; mare.

Sunt tibi pampineo uestiti palmitē colles:

Sunt iuga:sunt ualles:multi comumq; nemus.

Arua:lacus:urbes:castella:suburbia:uilla:

Sunt caua:sunt tenui flumina pressa uado.

Elige de multis aliquid:tibi copia rerum

Maxima:materiam carminis ista feret.

Est opus ardentem frenis arcere iuuetã. Quãtũ flagitiũ sit iuuentu
tẽ ad nequiciã inuitare:poeta paucis perdocet.Nã ipsa natura fomi-
tem sufficiente ardens est:quocirca non instiganda est uerum quan-
ta maxima diligentia fieri põt refrenãda. Neq; uero propterea nos
poeta a musis auocat/q; a uenere& baccho reuocet:nec segnẽ iacere
iuuentã nostrã p̄cipit.immo mille argumẽti genera ostendit:quibus
ingenium exercitari & ad letã frugẽ perducì posset. q̄ omnia ordine
fere quo de eis plinius in naturalì historia scribit exequitur.Tandem
quibus artibus uenerabile poete cognomẽ aut si maui agnomẽ me-
reri possimus edocet.& hæc summa est. Opus est. i. operæ preciaz uel
utile est arcere. i. restringere frenis iuuentam ardentẽ. i. ad uenere;&
nequissimam uitam feruentem. Nec & nõ linere. i. perpeti malos mo-
res i ea luxuriare. i. luxuriose & abũdãter excreſcere. proinde. Collige
aurum mixtum de terrenis sordibus. Et ista gemma splendeat in illu-
stri. i. eminente loco. Obscurior est in his duobus uersibus propter

metaphorā sentētia. nos triphariā interpretabimur. primo sic vt sit figurata iussio. q̄ tac. tā prohibitionē habet. Collige aurū mixtū de terrenis sordibus: Aurū eni nō ē nisi lutū iduratū & fuluo splendore pfusū
 p̄inde q̄a mixtū est sordibus: multorūq; causa malorū. Obliq̄ vult vt aurū despiciam⁹ & ad bonos mores p̄perem⁹. Itaq; amare dicit Collige &c. Et ist: gemma/quā tu tāti facis nō p̄pter virtutē/sed raritatē inductus splendeat in illustri loco. i. in auro rutilo. oēs eni lapilli p̄ciosiores/& dec⁹ & virtutē p̄cipue in auro habēt: q̄ sentētia bona qd̄ est: sed sequētibus minus quadrās. Secūdo sic. Collige de sordibus terrenis aurū mixtū. i. ex his q̄ ab amasiis poetis amatorie & sordide dicta sunt collige tu Iuuenis/aurū Quomodo aiūt Virg. cū percūctaretur atqui tanto pe in enniānis libris versaret: ita respōdisse. Colligo aurū de enniij stercore. i. nobilesētētiā sordide dictā. Tertio potest poeta p̄ sua modestia de se loq̄ extenuādo vires. vt sit Collige de sordib⁹. i. de iis q̄ minus lepide p̄ponā aureā ferraginē scribēdi. & ista gēma splendeat in illustri loco. i. hāc tibi ad gloriā assume. Hāc aut̄ iterptatio sequētib⁹ viā aperit: sed nō tā humilē se poeta cognoscit. neq; is ē q̄ vbi fordes vetat: se sordibus pollui diceret. p̄serti cū primū argumētū de deo p̄ponat Relictis ergo ambagib⁹ (nō etenim hāc dixi vt assentires sed vt dissentire audeas) Collige aurū. i. nobile & p̄ciosam materiā & purā quale est aurū purgatū de terrenis sordibus mixtū. i. ex tāta rerū ferragine excerpe purissima quæq; & ista gemma/ quæ etiā ex sordibus colligitur) splendeat in illustri loco. i. & eam materiā quam tibi sumpsisti cū decoro persequere. Est deus est trinū &c. Nunc quas res pro argumento sumere possumus colligit incipiens ab fonte omniū rerum deo. Cuius inquit trinum numē est semper venerabile. Nam vt christianus trinitatē personarum in vna diuina essentia (si ita dicam) profitetur, prima semina rerū sunt elementa. Nō ergo vt qui creatio- nem ex nihilo negarūt: chaos æternū fuisse protestatur. sed omnia q̄ citra deū sunt a deo creata dicit. semina quidem rerū immediate. res vero compositas naturæ ministerio cuius deus arbiter & director est. Trahunt genus. i. generationes sui & productionem. Spirituū soboles. i. naturas intelligētiarum choros & ordines angelorum. vel si vis rerū ordinem inuertere/ quod me auspice non feceris/ dices sobolem spirituū qm̄ incubi phibētur sublecto semine genuisse. Sed qui mihi auscultabit accipiet pro spirituū generibus. Sunt etenim secūdū deū naturæ spirituū. Melius autem spirituū dixit q̄ angelorū. quia angelicū nomen ex officio datur: dicūtur enim angeli. i. nuncij. Cæliq; decem
 decem p̄licis astra. decem enim sunt orbis celorum primus. i. citimus

hoc est proximum ad nos est lunæ. secundum mercurij. tertium veneris. quartum solis. quintus martis. sextus iouis. septimus saturni. octauus fixarum stellarum. nonus est crystallinus. decimus est eius quod cælum empyreum vocant. Bono ordine post deum & spiritus celos ponit quia ut docet Macrobius a luna deorsum natura incipit caducorum. Nam luna ipsa est in confinio transmutabilium & intransmutabilium. primum ergo de perpetuis dicit. Astrorumque vices multiplicescuntque vices. id est vicissitudines: quas in terris efficiunt variis inter se conspectionibus. vix sunt quibus cursum habent. Inuitat ergo ad astronomiam. Sunt anime diuina. descendit ad partem caducorum e quibus primos qui mortales sunt animos nostros elicit. sed tamen postquam hinc euolarint. Sunt ergo anime diuina. id est diuina hoc est sanctorum quos virtus donat æthere. id est celo sicut cælum per ære & ethere e converso reperitur & vocant inquit hos quos diuos dixit sanctos & indigetes Sanctos quidem etiam apud nos: indigetes apud prisicos. apud quos etiam sancti dicebantur. Vnde aeneas ad patrem quem deum effectum esse ruit aenei. v. Salve sancte parens. iterum saluete recepti nequicquam cineres. Indigetes autem sunt inquit festus pompeii quorum nomina vulgari non licet. idem paulo post. idiges indigetis facit. hoc nomine Aeneas ab ascanio nominatus est cum pugnas cum mezentio: nusquam apparuisset in cuius nomine etiam templum construxit hæc ille. Seruius dicit eundem esse vocatum iouem indigetem. auctoritate Ouidii qui quartodecimo Meta. iucunde docet eum omnem mortalitatem numico flumine abluisse dicens. Quicquid in Aenea fuerat mortale repurgat. Et respergit aqua: pars optima restitit illi. Lucretiam genitrix diuino corpus odore vixit & ambrosia cum dulci nectare mixta contingit os: fecitque deum quem turba Quirini Numcupat indigetem temporeque arisque recepit. Et tibullus ipsum utroque nomine compellat. illic sanctus eris cum te veneram de numici vnda deum cælo miserit indigetem. Sane sanctum est: quicquid sanctum est ne violetur: aut contuminetur. Indigetes autem vocabantur qui ex homine mortali ad immortalitatem recepti credebantur: quales sunt quos nostra religio sanctos dicit. et que materiam prebent elementa caducis rebus: nunc ad caduca venit seruato ordine. Nam primo rerum principia que elementa vocantur memorat. sunt autem quattuor: terra frigida & sicca: aqua frigida & humida. aer humidus & calidus: ignis calidus & siccus. Que elementa vocantur vera tamen elementa que omnium rerum principia sunt Aristoteles materiam formam & priuationem ponit. Nam & ipsa que elementa vocantur ex materia & forma sunt. Et eterne dant alimentum neci. Maro enim docet animas purgari in quattuor elementis. ut lib. vi. ergo exercetur poenis veterumque malorum Supplicia expendant alie panduntur inanes. Suspense ad ventos: alius sub gurgite

Sancti

Indigetes

Sanctum

vasto Infectū eluitur scelus. aut exuritur igni. poeta autē de morte dā-
 natorū in inferno loquitur: vbi est æternū mori & nunq̄ mortuū esse.
 Sunt erebi manes. Exequit̄ & eas res quæ in plaga caducorū ppetuæ
 sunt. Manes inqt̄ Seruius aiæ sunt quæ egressæ corporibus nōdū alia
 intrarūt corpora: & dicūtur p̄ antiphrasim. Nā manū bonū est. Vñ &
 mane dictū. vt Eumenidas. parcas. bellū. lucū. per contrariū sensum
 dicūt. Alij manes dicūt a manādo. Nā animabus plena sunt loca in-
 ter lunarē circulū & terram. vnde defluūt. Alij manes deos infernales
 putāt. Hæc ille. Cuius due priores opinionēs errorē habēt. Nā neq̄
 in alia corpora trāsire: neq̄ ante ifusionē creatas esse credim⁹. Tertia
 fabulosa est. verū huic loco magis cōformis. Nam vel spiritus mali-
 gnos vel aias peccatrices possumus Erebi manes appellare. Erebus
 autē græcū est & significat obscurū scribitur sine aspiratione a peritis
 diciturq̄; ex nocte plurima generasse. Item. Sūt tartara nigra: lacusq̄
 sulfurei & nigri regna p̄funda iouis. Nigri iouis. i. plutonis quē iouē
 stygiū appellat virg. in quarto ænei. Sacra ioui stygio q̄ rite incepta
 parauī perficere est anim⁹ &c. Dicit ergo nigri iouis ad discretionē
 celestis. Nā regna p̄funda etiā de celo intelligi possent. Vñ Virg. cœ-
 lūq̄; p̄fundū dicit. eo q̄; procul a fundo sit. Sed is iuppiter nō ē niger
 .i. nocens: sed iuuās pater. Vñ tris ioues tris iunones tris mercurios
 &c. legimus. Supernū infernū & mediū. Vñ de Iunone. Junoni iferne
 dictus sacer. Tāgit ergo materiā quā homerus & Virg. de inferis tra-
 ctarūt q̄; ampliter se offert volēti scribere. Sūt loca p̄carnarū &c. idē di-
 cit q̄; scilicet possum⁹ describere p̄enas ifernales. Sūt alte ergastula
 mortis. Nonius Marcellus Ergastulū & ergastul⁹ genere ita & itelle
 ctibus differūt. Nā neutro carceris locus est Masculino custos p̄ena
 lis loci. Luc. in. xv. Nō ergastulus vn⁹ & ali⁹ iudicē apposuit vt nemo
 sententiā libere q̄; ergastulus dicere possit &c. Ergastula ergo alte mor-
 tis. i. carcer infernalis. Sub qb⁹ eterno lucifer &c. Lucifer hic nō est si-
 dus matutinū: quomō sc̄do æneidos. Iāq̄; iugis sūme surgebat. luci-
 fer ide. sed princeps demoniorū. Sūt scelerū p̄cne. de qb⁹ Virgili⁹ in
 sexto. inducit admirabūdū Aeneā p̄cūtātē. Que scelerū facies o vir-
 go effare quibusve Virgētur p̄cenis qs̄ tātus plāgor ad auras. Et sibyl-
 lam post multa sic cōcludentē Nō mihi si lingue centū sint oraq̄; cen-
 tū Ferrea vox: oēs scelerū comprehendere formas: Omnia p̄carnarū per-
 currere noīa possem. de his igitur cū plurime sint qlibet scribere p̄t.
 Sūt ea q̄; profert aer. Nunc ad generabilia & corruptibilia transit. pri-
 mūq̄; de his quæ in aere proferuntur seu producūtur quæ a phisicis
 impressiōes vocāt. de quib⁹ Aristoteles in methoris. Cuiusmodi sūt

Manes
Manum

Erebus

Ergastulū
Ergastulus

Lucifer

- fulmina: fulgura nubes coruscationes tonitrua gradines. pluuia ibres
 niues. ros. pruina: iris calma: hyat⁹. & id gen⁹ multa: preter animalia
 quæ demittunt. Quæ pturit æquor. omnia eni animalium genera q̄ in
 terris etiã in mari esse volūt. atq; alia q̄ plurima. vñ Virg. i. vi. Et quæ
 marmoreo fert mōstra sub æquore pōtus Quæ generat pigui dedalā
 terra sinu. dedala. i. affabrā artificiosa q̄lis dedal⁹. de quo alio loco di
 ctū est. Imitat̄ aut̄ poeta in huius vocabuli attribut̄ òe lucretiū q̄ etiã
 terrā dedalā vocat: sicut ennius mineruā & Virg. Circē ob variū mul
 tiple xq; igeniū. & plato astutos artifices sermonis logo dedalos. sin⁹
 dicit̄ ois curuatura i sinū collecta. verū videtur hic sumi pro gremio
 iuxta prius dicta. Multicolor facies agri. i. species virg. de ro^a. Tot
 species tātosq; ori⁹ variōsq; nouatus Ipsa dies aperit coficit ip̄a dies.
 Sane facies dicitur onnis rei species & forma vñ in q̄nto Aenei. Qui
 bus aspera quōdā Visa maris facies. de hac re Nonius Marcel. Faciē
 totius corporis formā. τ̄ ποσ ω ω οη. i. os seu p̄sonā posuit at̄iq; as
 prudēs. vt ab aspectu species. & a fingēdo figura ita a factura corpo
 ris facies. plautus in penulo. Sed ea nutrix qua sit facie mihi exped̄it
 Staturā nō magna corpe aglino ipsa est. pacu. Nupta ætate integra
 feroci igenio: facie p̄cera. Salustius historiarū lib. ij. Sardinia i africa
 mari facie vesti gij hūani in occidētē q̄ in oriētē latior. Valla dicit Fa
 cies magis ad corp⁹. Vultus ad aim refer̄ atq; volūtātē. vñ descēdit.
 Nā volo supinū habebat vultū &c. Nō est ergo solius oris verū toti⁹
 Agrorū spe
 cies
 Silue
 Sophia
- facture facies. Est ergo multicolor facies agri Quia agrorū quattuor
 sunt species teste varrone. ois eni ager aut aru⁹ est. i. rationalis: aut ar
 boribus cōserēdus: aut pascuus pecorib⁹. aut florid⁹ i quo sunt horti
 apib⁹ cōgruētēs. itaq; Virg. iij. georg. li. scripsit. Siluæq; comātes. i.
 frōdētēs & emittētēs varias comas. vñ illud hora. diffugere niues re
 deūt iā gramina cāpis arboribusq; comæ &c. Siluæ si latinū est vt qui
 dā volūt a silēdo p̄r i nostrū scribit̄. Si a græco hyle quā materiā pri
 mā vocāt p̄ y scribet̄ Multifonæ volucres. i. variōrū cātū & sonorū.
 quasi multis modis sonātes in siluis. Multiuagæq; fere. i. multis va
 gātes modis: vel multæ vagabūdæ. sicut luna dicit̄ noctiuaga: quia
 noctu vagatur habent ergo actiuā significationē. Sunt sophiæ par
 tes. Iosophia est sapientia sed grecum est. Vnde affranitus in togata cui
 fellæ nomen est inducit sapientiam sic loquētem ad po. Ro. Vltus me
 genuit. mater peperit memoria Sophiam vocant me graij vos sapiē
 tiā &c. Sophos enim sapiens est. quo mō antiqui sapiētēs vocabant̄.
 donec pythagoras se nō sophū. i. sapientē. sed philosophū. i. amato
 rem & studiosum: sapiētē vocari voluit. Sunt ergo sophiæ. vt nune

dicunt philosophie partes ut quae de deo est quam theologia vocant. de rebus
supernaturalibus quam metaphisicam. de naturalibus quam physicam. de mo-
ribus quam ethicam dicunt. Est ingeniosa matheſis. quam mathematicam vo-
cant Verbaque clamorosi litigiosa fori. de foro iudiciali intelligit. atque ita le-
ges & iura amplam volenti scribere materiam praebere docet. horatius vasa
& nodosum vocat. sane litigiosum est forum. Sunt hominum vitae &c. gesta fo-
ris. i. militiae & in legatione gesta domi. i. in pace & ocio. Collige di-
uorum. i. sanctorum mortes: intelligit de morte aialis. non aie. Nam inuitus in
perpetuum uiuit. Martyr grecum est: significat testem. Rubetis ergo mar-
tyrii dicit vulgarem significationem deterrans qua martyres vocantur quod
sanguinem pro fide. aut virtute fuderunt. Iugera &c. Iugerum est quantum iu-
gum. i. par bouum vno die arare potest. Sane hic accipitur. ut sint arua. Nauigi-
um quo merces vehunt. & veliuolum mare. sic Virgilius in aeneide. Despicies
mare veliuolum. i. in quo vela volant. Vnde dedalus volasse fingitur. Sunt
tibi papiri. Virgilius. Liber papineas iudicet collibus umbras. papiri sunt fron-
des vitium. palmeti iteramus vitis sicut termes oliuae. Sunt iuga. Iugum
pars motus sub verticibus Nemus multicomum. i. multas comas emittens
Virgilius. de ramo aureo in vi. Sed non ante dat telluris optata subire Auricomos
quod quis decerpserit arbore foet. est ergo eius imitatio. arua ab arando ut igitur
Varro dicitur. Lacus est ubi fontis aqua colligitur. fons est aquae iustum inquit do-
nat ad illud in viii. aeneide. Quo te cum lacus miserat in comoda nostra fon-
te te quoque solo pu cherrimum exis. vrbes vel ab orbe quoniam in orbe fiebant
vel ab vrbo. i. parte illa aratri qua describebantur dicitur. Castella sunt in more
castrorum constructa. Suburbia sunt edificia in complexu vrbiu. vulgo villagi
avocant. Couenticula tamen illa pagos vocant quo rustici conuenerunt. nam ville
signe domus sunt circa quas possessiones nostras habemus. errat quod pro vrbe aut op-
pido accepit vulgari gallico iducete. Caua sunt in visibili corpore loca si-
ue vel lapides excisi. vel terra ut fossa faciunt ablata est. Est eius sermo abso-
lutus. ut sint caue res. Sunt tenui flumina per vado. ad discrimen mariu & al-
toru fluminu. vado. vadum dicitur pro quod vadere est. prior tamen syllaba discre-
pat. elige de multis aliquid concludit docedo quare has res proposuit: ut. si
relictis turpibus & obscenis honestioris argumenti rescribamus

Arua
Lacus
Fons
Vrbs
Castella
Suburbia
Villae
Caua
Vadum

Nata freto uenus est: ueneremque sub aequora mitte.

Infima qua nigris pallet abyssus aquis.

Id cane quod tetrici possint audire catones.

Quod probet hippolyti penelopeque pudor.

Tunc ego te vatis dignum cognomine dicam:

Tunc tua cantari digna poesis erit.

Tunc helicon bibes castisq; rigabere lymphis

Si venus in versu non erit vlla tuo.

Abyssus
Tetricus

Hippolyt⁹

penelope

Nata freto Venus est. hoc in principio huius interpretationis ostē-
dim⁹ est enim venus nata de spumis maris: vt est apud Ouidiū quar-
to metamor. vbi sic ad neptunū loquitur. Si tamē in medio quondā
concreta profundo Spuma fui gratumq; manet mihi nomen ab illa.
dicitur enim a spuma que aphros appellatur aphrodite. hinc ad eam
neptunus. in fine quinti aenei. Fas omne est cytherea meis te fidere re-
gnis. Vnde genus ducis. Infima abyssus. Abyssus est profunditas a-
quarum immensa. Infima ergo abyssus. i. vorago. Id cane quod Te-
trici possint audire catones Tetricus mōs in sabinis asperrimus est.
vnde tristes rigidi & seueri homines tetrici vocantur. sed nulli cato-
nibus in censendis vitiis seueriores. Cane ergo quod tetrici catones
.i. seueri & graues viri possent audire hoc est cane rem honestā Quod
pbet hippolyti penelopeq; pudor. de hippolyto Thesei filio vt pp-
ter castitatem a nouerca falso accusatus ab equis discerptus est vidi-
mus in aliis operibus. penelope autem vlyxis coniunx castissima per-
hibetur viginti annos mariro absenti inuiolatum thorum serualle:
tametsi ab innumeris procis sollicitaretur. nam ait in prima epistola
apud Ouidium Turba ruūt in me luxuriosa proci. Fefellit autem eos
eo pacto vt pertexto quod ceperat stamie ipsis consentiret: sed quā-
tum interdium texuerat noctu retexuit itaq; optata procis dies nō eue-
nerat. Dicit ergo cōcludendo poeta. Scribe aliquid quod castissimus
quisq; legere potest quodq; pudicas auris non offendat. Et dignum
cognomine poete te censebo. Nam praesertim vt inquit Acron apud
græcos poetæ salutabantur hoc agnomine tanq̄ laudatissimū esset.
vnde dicebant. Χαίρει τῶν ἰηθησ. quod est Salue vel aue poeta. Vñ
Hora. Descriptas seruire vices operumq; colores: Cur ego si nequeo
ignoroq; poeta salutor &c. Si itaq; nulla venus. i. nullum veneræ p-
fessionis verbum erit in tuo versu tunc poesis tua. i. totum opus poe-
ticum tuū erit digna cantari. i. legi more carminū. Et tunc bibes heli-
cona. i. verum haustum diuini furoris sumes: & rigabere. i. rigaberis
hoc est prolueris & madefies castis lymphis. i. fontibus musarum qui
vt musæ casti sunt. Respicit autem ad epigrammaticum cum dicit. Si

venus in versu nō erit vlla tuo. Nā apud Martialē eadē fere verba sed
dispari rōne ponūtur. Ex his aut oibus videre licet q̄ vrbane: quātū-
q̄ venustis argumētis poeta quam xp̄o deuouit castitatem præcipit.
Eniūero nihil periculosius ac detestabilius est q̄ turpia dicere & scri-
bere. Nam qui turpia faciunt: secreta loca querunt. qui loquūtur: au-
diri volunt. Qui vero scribunt. ab omnibus legi desiderant. Itaq; fa-
ciens in se dūtaxat spicula acuit si id secrete fiat. Qui vero turpia scri-
bit in omnis mortales. Grauius autem formidandum est peccatum
quod per alios q̄ per nos patramus. eo q̄ difficilius eos ad pœnitē-
dinem reducimus. Hæc sunt quæ in huius operis expositionem col-
legimus. Vale lector optime.

Impressum est hoc opus pro Iohanne petit Commorañ in vico
Diuī Iacobi Ad Inter signium Leonis argentei. Anno dñi. 1502
Die vero. xxi. Martii.